

30 marca

Św. Alfons Maria Liguori

Drodzy bracia i siostry!

Dziś chciałbym przedstawić postać świętego doktora Kościoła, wobec którego mamy wielki dług wdzięczności, był bowiem wybitnym teologiem moralnym i mistrzem życia duchowego dla wszystkich, zwłaszcza dla osób prostych. Jest autorem słów i melodii jednej z najpopularniejszych we Włoszech, i nie tylko, kolęd: *Tu scendi dalle stelle* (Zstąpiłeś z gwiazd dalekich).

Alfons Maria Liguori urodził się w 1696 r. w zamieszkałej szlacheckiej rodzinie neapolitańskiej. Odbarzony wybitnymi przymiotami umysłu, w wieku 16 lat ukończył studia w zakresie prawa cywilnego i kanonicznego. Był najzdolniejszym adwokatem neapolitańskiej palestry: w ciągu 8 lat wygrywał wszystkie sprawy, których bronił. Jednakże Pan prowadził jego duszę, która była spragniona Boga i pragnęła doskonałości, do zrozumienia, że co innego było jego powołaniem. I tak w 1723 r., oburzony przekupstwem i niesprawiedliwością, szerzącymi się w środowisku prawniczym, porzucił swój zawód – rezygnując tym samym z bogactwa i sukcesów – i, mimo sprzeciwu ojca, postanowił zostać kapłanem. Miał znakomitych nauczycieli, pod których kierunkiem studiował Pismo Święte, historię Kościoła i teologię mistyczną. Zdobył rozległą wiedzę teologiczną, którą wykorzystał kilka lat później w działalności pisarskiej. Po przyjęciu święceń kapłańskich w 1726 r. związał swoją posługę z diecezjalną kongregacją misji apostołskich. Alfons rozpoczął działalność ewangelizacyjną i katechetyczną wśród najuboższych warstw społeczeństwa neapolitańskiego, którym chętnie głosił kazania i wpajał podstawowe prawdy wiary. Bardzo często wiele z tych osób, ubogich i skromnych, do których się zwracał, oddawało się nałogom i dopuszczało przestępstw. Cierpliwie uczył je modlitwy, zachęcając do poprawy swojego życia. Uzyskiwał znakomite rezultaty: w najbiedniejszych dzielnicach miasta powstawało coraz więcej grup osób, które wieczorem zbierały się w prywatnych domach i warsztatach, by modlić się i rozważać Słowo Boże pod kierunkiem katechetów, przygotowanych przez Alfonsa, i innych kapłanów, którzy regularnie odwiedzali te grupy wiernych. Kiedy na życzenie arcybiskupa Neapolu spotkania te zaczęto organizować w kaplicach miejskich, nadano im nazwę «wieczornych kaplic». Były one autentycznym źródłem wychowania moralnego, uzdrowienia życia społecznego, wzajemnej pomocy ubogich: kradzieże, pojedynki, prostytucja stawały się coraz rzadsze.

Choć sytuacja społeczna i religijna w epoce św. Alfonsa była zupełnie inna niż w naszych czasach, «wieczne kaplice» mogą być wzorem działalności misjonarskiej, z którego również dzisiaj możemy czerpać inspirację do «nowej ewangelizacji», zwłaszcza najuboższych, i w budowaniu bardziej sprawiedliwego, braterskiego i solidarnego współżycia między ludźmi. Zadaniem kapłanów jest posługa duchowa, natomiast dobrze uformowani wierni świeccy mogą być skutecznymi animatorami życia chrześcijańskiego, autentycznym czynnym ewangelicznym w społeczeństwie.

Alfons zamierzał początkowo udać się do ludów pogańskich, aby im głosić Ewangelię, ale gdy w wieku 35 lat zetknął się z wieśniakami i pasterzami z odległych regionów Królestwa Neapolu, zobaczywszy ich ignorancję religijną i zaniedbanie, postanowił opuścić stolicę i oddać się pracy z tymi osobami, ubogimi pod względem duchowym i materialnym. W 1732 r. założył zgromadzenie zakonne Najświętszego Odkupiciela, nad którym opiekę roztoczył bp Tommaso Falcoia, a którego następnie sam został przełożonym. Zakonnicy ci, pod kierunkiem Alfonsa, byli autentycznymi wędrownymi misjonarzami, którzy docierali nawet do najdalszych osad, nawoływali ludzi do nawrócenia i do wytrwałości w życiu chrześcijańskim z pomocą przede wszystkim modlitwy. Do dziś redemptoryści, działający w wielu krajach świata, dalej prowadzą tę misję ewangelizacyjną poprzez nowe formy apostolatu. Myślę o nich z wdzięcznością, wzywając ich, by zawsze wiernie naśladowali swojego świętego założyciela.

Alfons, ceniony za dobroć i gorliwość duszpasterską, w 1762 r. został mianowany biskupem Sant'Agata dei Goti, ale z powodu nękających go chorób zrezygnował z tego urzędu w 1775 r., za zgodą papieża Piusa VI. Tenże papież, gdy dowiedział się o jego śmierci, która nastąpiła w 1787 r. po długich cierpieniach, zawołał: «To był święty!» I nie mylił się: w 1839 r. odbyła się kanonizacja Alfonsa, a w 1871 r. został on ogłoszony doktorem Kościoła. Tytuł ten należy mu się z różnych względów. Przede wszystkim ze względu na jego bogate nauczanie z zakresu teologii moralnej, w którym nauka katolicka przedstawiona jest tak trafnie, że papież Pius XII ogłosił go patronem wszystkich spowiedników i moralistów. W jego epoce, również pod wpływem mentalności jansenistycznej, rozpowszechniona była bardzo rygorystyczna interpretacja moralności, która zamiast umacniać nadzieję i ufność w miłosierdzie Boże, zasiewała lęk, przedstawiając obraz Boga srogięgo i surowego,

daleki od wizerunku objawionego przez Jezusa. Św. Alfons, zwłaszcza w swoim głównym dziele, zatytułowanym *Teologia moralna*, przedstawia zrównoważoną i przekonującą syntezę wymogów prawa Bożego – wypisanego w naszych sercach, objawionego w pełni przez Chrystusa i w autorytatywny sposób głoszonego przez Kościół – i wzajemnego oddziaływania sumienia i wolności człowieka, które właśnie dzięki przyłgnięciu do prawdy i do dobra umożliwiają dojrzewanie i samorealizację osoby. Duszpasterzom i spowiednikom Alfons zalecał, by byli wierni katolickiemu nauczaniu moralnemu, a jednocześnie odnosili się do penitentów z miłosierdziem, wyrozumiałością i łagodnie, tak aby czuli oni, że nie są sami, że otrzymują wsparcie i zachętę na drodze wiary i chrześcijańskiego życia. Św. Alfons niestrudzenie powtarzał, że kapłani są widzialnym znakiem nieskończonego miłosierdzia Boga, który przebacza grzesznikowi i oświeca jego umysł i serce, aby się nawrócił i zmienił życie. W naszych czasach, w których wyraźnie widoczne są znaki utraty świadomości moralnej i – trzeba przyznać – pewnego braku szacunku dla sakramentu spowiedzi, nauczanie św. Alfonsa jest wciąż bardzo aktualne.

Oprócz dzieł teologicznych św. Alfons napisał bardzo wiele innych, z myślą o formacji religijnej ludu. Ich styl jest prosty i potoczny. Dzieła św. Alfonsa, czytane i tłumaczone na wiele języków, przyczyniły się do ukształtowania duchowości ludowej ostatnich dwóch wieków. Lektura niektórych

z nich może przynieść pożytek także i dzisiaj; należą do nich *Prawdy wieczne*, *Wystawianie Maryi i Umiłowanie Jezusa Chrystusa w życiu codziennym* – ważne dzieło, zawierające syntezę jego myśli. Wielki nacisk kładzie on na potrzebę modlitwy, która pozwala otworzyć się na łaskę Bożą, by na co dzień wypełniać wolę Boga i dążyć do świętości. W odniesieniu do modlitwy pisze: «Bóg nikomu nie odmawia łaski modlitwy, która pomaga przezwyciężyć wszelką pożądlivość i pokusę. Mówię, powtarzam i póki będę żył, zawsze będę powtarzał, że całe nasze zbawienie jest w modlitwie». Stąd wzięło się jego słynne twierdzenie: «Zbawia się ten, kto się modli» (*Del gran mezzo della preghiera e opuscoli affini. Opere ascetiche* [O wielkim środku modlitwy i inne pisma na ten temat. Dzieła ascetyczne], II, Roma 1962, s. 171). Nasuwają mi się w związku z tym słowa mojego poprzednika, czcignego sługi Bożego Jana Pawła II: «Nasze chrześcijańskie wspólnoty winny (...) stawać się prawdziwymi 'szkołami' modlitwy (...) Trzeba zatem, aby wychowanie do modlitwy stało się (...) kluczowym elementem wszelkich programów duszpasterskich» (list apost. *Novo millennio in eunte*, 33-34).

Pośród form modlitwy gorąco zalecanych przez św. Alfonsa na pierwszym miejscu jest nawiedzenie Najświętszego Sakramentu bądź, jak powiedzielibyśmy dzisiaj, adoracja, krótka lub dłuższa, indywidualna lub wspólnotowa, Jezusa Eucharystycznego. «Spośród wszystkich praktyk pobożnych –

pisze św. Alfons – adoracja Jezusa w Najświętszym Sakramencie z pewnością jest najmiłszą Bogu i najpożyteczniejszą dla nas zaraz po sakramentach (...) Jak cudownie jest trwać z wiarą przed ołtarzem (...) i przedstawiać Mu własne potrzeby, jak przyjaciel przyjacielowi, z którym jest w zażyłości» (*Nawiedzenia Najświętszego Sakramentu i Najświętszej Maryi Panny na każdy dzień miesiąca*, Wstęp). Duchowość św. Alfonsa jest bowiem wybitnie chrystologiczna, skupiona na Chrystusie i Jego Ewangelii. Przedmiotem jego kazań często było rozważanie tajemnicy wcielenia i męki Pana. W tych bowiem wydarzeniach odkupienie zostaje ofiarowane wszystkim ludziom «w obfitości». Właśnie dlatego, że pobożność św. Alfonsa jest chrystologiczna, jest ona także głęboko maryjna. Był wielkim czcicielem Maryi i ukazał Jej rolę w dziejach zbawienia – jako współpracownicy w odkupieniu i Pośredniczki łaski, Matki, Orędowniczki i Królowej. Poza tym św. Alfons twierdzi, że nabożeństwo do Maryi będzie dla nas wielką pociechą w chwili śmierci. Był przekonany, że medytowanie nad naszym przeznaczeniem do wieczności, nad naszym powołaniem do uczestniczenia na zawsze w błogosławionej szczęśliwości Boga, jak również nad tragiczną możliwością potępienia pomaga żyć pogodnie i z zaangażowaniem i stawiać czoło śmierci, pokładając zawsze pełną ufność w dobroci Boga.

Św. Alfons Maria Liguori jest przykładem gorliwego pasterza, który zdobywał dusze, głosząc Ewangelię i udzielając sakramentów, a jego postępowanie cechowała delikatność, łagodność i dobroć, których źródłem była ścisła więź z Bogiem – nieskończoną Dobrocią. Z realizmem i optymizmem patrzył na zasoby dobra, którymi Pan obda-

rza każdego człowieka, uważał też, że aby kochać Boga i bliźniego, oprócz umysłu potrzebne są także uczucia i poruszenia serca.

Na zakończenie chciałbym przypomnieć, że omawiany przez nas święty, podobnie jak św. Franciszek Salezy – o którym mówiłem kilka tygodni temu – kładzie nacisk na to, że każdy chrześcijanin może osiągnąć świętość: «Zakonnik jako zakonnik, wierny świecki jako świecki, kapłan jako kapłan, żonaty jako żonaty, kupiec jako kupiec, żołnierz jako żołnierz, i podobnie jest z każdym stanem» (*Pratica di amare Gesù Cristo. Opere ascetiche* [Umilowanie Jezusa Chrystusa. Dzieła ascetyczne] I, Roma 1933, s. 79).

Dziękujemy Panu, który w swej opatrności daje światu w różnych miejscach i czasach świętych i doktorów, mówiących tym samym językiem, aby nas zachęcić do wzrastania w wierze i przeżywania z miłością i radością naszego chrześcijaństwa w prostych codziennych uczynkach, abyśmy szli drogą świętości, drogą wiodącą do Boga i do prawdziwej radości. Dziękuję.

Apel o położenie kresu przemocy i wznowienie dialogu w Wybrzeżu Kości Słoniowej

Od dłuższego czasu często myślę o ludności Wybrzeża Kości Słoniowej, cierpiącej z powodu walk wewnętrznych i poważnych napięć społecznych i politycznych.

Zapewniam wszystkich, którzy stracili kogoś bliskiego i doświadczają przemocy, że jestem z nimi. Apeluje też gorąco, aby tak szybko, jak to możliwe, został zainicjowany proces konstruktywnego dialogu dla wspólnego dobra. W obliczu dramatycznego konfliktu tym pilniejsza staje się potrzeba przywrócenia poszanowania i pokojowego współistnienia. Nie należy zatem szczędzić wysiłków, aby to osiągnąć.

W związku z tym postanowiłem wysłać do tego szlachetnego kraju kard. Petera Kodwa Turksona, przewodniczącego Papieskiej Rady «Iustitia et Pax», aby w moim imieniu i w imieniu Kościoła powszechnego wyraził solidarność ofiarom konfliktu i wezwał wszystkich do pojednania i pokoju.

po polsku:

Serdecznie pozdrawiam polskich pielgrzymów, a szczególnie członków Polskiego Związku Niewidomych, który obchodzi 60-lecie swego powstania, jak również dziennikarzy, którzy przygotowują się do relacjonowania wydarzeń związanych z beatyfikacją Jana Pawła II. Wszystkim tu obecnym życzę owocnego przeżywania Wielkiego Postu. Niech Bóg wam błogosławi.

MODLITWA MARYJNA Z PAPIEŻEM

6 marca

Chrystus mocnym fundamentem naszego życia

Drodzy bracia i siostry!

Ewangelia z dzisiejszej niedzieli to końcowy fragment Kazania na Górze, w którym Pan Jezus za pomocą przypowieści o dwóch domach – z których jeden został zbudowany na skale, drugi na piasku – wzywa uczniów do słuchania Jego słów i wprowadzania ich w życie (por. Mt 7, 24). W ten sposób umieszcza On ucznia i jego drogę wiary w perspektywie Przymierza, będącego relacją, jaką Bóg nawiązał z człowiekiem poprzez dar swego Słowa, nawiązując z nami dialog. Sobór Watykański II stwierdza: «Niewidzialny Bóg w swojej wielkiej miłości przemawia do ludzi jak do przyjaciół (...) i przestaje z nimi (...), aby zaprosić i przyjąć ich do wspólnoty ze sobą» (Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei verbum*, 2). «W tej wizji każdy człowiek jawi się jako adresat Słowa, zachęcany i wzywany, by włączył się w ten dialog miłości, dając wolną odpowiedź» (adhortacja apostolska *Verbum Domini*, 22). Jezus jest żyjącym Słowem Boga. Gdy nauczał, ludzie rozpoznawali w Jego słowach boski autorytet, czuli bliskość Pana, Jego miłosierną miłość i oddawali chwałę Bogu. W każdym czasie i w każdym miejscu ten, kto ma łaskę poznania Jezusa, zwłaszcza przez czytanie świętej Ewangelii, jest Nim zafascynowany, uznając, że swym przepowiadaniem, swymi czynami i swoją Osobą objawia On nam prawdziwe oblicze Boga, a zarazem objawia nam prawdę o nas samych, pozwala nam odczuć radość, że jesteśmy dziećmi Ojca, który jest w niebie, ukazując nam mocny fundament, na którym możemy budować swoje życie.

Często jednak człowiek nie opiera swojego działania, swego życia na tej tożsamości i buduje raczej na piasku ideologii, władzy, sukcesu i pieniędzy, myśląc, że one dadzą mu trwały fundament i odpowiedź na nie dające się stłumić pytanie o

szczęście i pełnię, jakie nosi w swym sercu. A my, na czym chcemy budować swoje życie? Któż może naprawdę odpowiedzieć na niepokój serca? Chrystus jest skałą naszego życia! On jest wiecznym i ostatecznym Słowem, dzięki któremu możemy nie lękać się przeciwności, trudności, jakichkolwiek kłopotów (por. *Verbum Domini*, 10). Oby Słowo Boże mogło przeniknąć całe nasze życie, myśl i działanie, tak jak głosi to pierwsze czytanie z dzisiejszej liturgii, zaczerpnięte z Księgi Powtórzonego Prawa: «Weźcie sobie przeto te moje słowa do serca i duszy. Przywiążcie je sobie jako znak na rękę. Niech one będą wam ozdobą między oczami» (11, 18). Drodzy bracia, zachęcam was do tego, abyście znajdowali czas dla Słowa Bożego każdego dnia, abyście się nim karmili, ciągle je rozważali. Jest to cenna pomoc także, aby nie ulec powierzchownemu aktywizmowi, który może na chwilę zaspokoić pychę, ale który ostatecznie pozostawia poczucie pustki i niezadowolenia.

Prośmy o pomoc Maryję Pannę, której życie było naznaczone wiernością Słowu Bożemu. Kontemplujmy Ją w chwili zwiastowania, u stóp krzyża, i teraz, gdy uczestniczy w chwale zmartwychwstałego Chrystusa. Podobnie jak Ona zechcemy ponowić nasze «tak» i zawierzyć z ufnością Bogu naszą drogę.

Apel w sprawie Libii
i innych krajów Afryki i Azji

Stale i z wielkim niepokojem śledzę napięcia, do jakich w tych dniach dochodzi w różnych krajach Afryki i Azji.

Proszę Pana Jezusa, by poruszająca ofiara życia pakistańskiego ministra Shahbaza Bhattiego obudziła w sumieniach odwagę i poczucie obowiązku ochrony wolności religijnej wszystkich ludzi, a tym samym promowania ich równej godności.

Moją myśl kieruję także ku Libii, gdzie ostatnie starcia spowodowały śmierć wielu osób i narastający kryzys humanitarny. Zapewniam o mej modlitwie za wszystkie ofiary oraz tych, którzy znajdują się w rozpaczliwej sytuacji; duchem jestem z nimi, apelując jednocześnie o pomoc i ratunek dla ludności, która cierpi z powodu tych wydarzeń.

po polsku:

Serdeczne pozdrowienie kieruję do wszystkich Polaków. W dzisiejszej Ewangelii słyszymy przestrożę Chrystusa: «Nie każdy, kto mówi Mi: 'Panie, Panie!', wejdzie do królestwa niebieskiego, lecz ten, kto spełnia wolę mojego Ojca, który jest w niebie» (Mt 7, 21). Wolę Ojca spełnia ten, kto zgłębia treść Bożego Słowa, otwartym sercem przyjmuje ewangeliczne orędzie miłości i pokoju, czyniąc je zasadą swego życia i postępowania. Pamiętajmy o tym, podejmując nasze codzienne obowiązki. Z serca wam błogosławie.

13 marca

Najcięższą niewolą jest grzech

Drodzy bracia i siostry!

Dzisiaj mamy Pierwszą Niedzielę Wielkiego Postu – czterdziestodniowego okresu liturgicznego, który jest w Kościele duchową wędrówką, przygotowującą do Wielkanocy. W istocie ma to być pójście za Jezusem, który zdecydowanie zmierza w kierunku krzyża, będącego uwieńczeniem Jego zbawczej misji. Jeśli zadamy sobie pytanie: dlaczego Wielki Post? dlaczego krzyż?, to odpowiedź w wymiarze najgłębszym brzmi: ponieważ istnieje zło, co więcej – grzech, który, według Pisma Świętego, jest głęboką przyczyną wszelkiego zła. Ale to stwierdzenie nie jest bynajmniej dla wszystkich oczywiste i wielu nie akceptuje samego słowa «grzech», zakłada ono bowiem religijną wizję świata i człowieka. W istocie jest prawdą, że jeśli usuwa się

Boga z horyzontu świata, nie można mówić o grzechu. Podobnie gdy zajądzie słońce, znikają cienie; cień jest widoczny tylko wtedy, gdy jest słońce; tak więc przesłonięcie Boga pociąga za sobą nieuchronnie zasłonięcie grzechu. Dlatego poczucie grzechu – które jest czymś innym niż «poczucie winy», jak je pojmuje psychologia – wyrabia się, gdy na nowo odkrywa się Boga. Wyraża to psalm *Miserere*, przypisywany królowi Dawidowi po tym, jak dopuścił się podwójnego grzechu – cudzołóstwa i zabójstwa: «Tylko przeciw Tobie zgrzeszyłem» (Ps 50 [51], 6) – mówi Dawid, zwracając się do Boga.

Postawa Boga wobec moralnego zła to przeciwstawienie się grzechowi i ratowanie grzesznika. Bóg nie akceptuje zła, gdyż jest Miłością, Sprawiedliwością i Wiernością; i właśnie dlatego nie chce śmierci grzesznika, ale chce, aby się on nawrócił i żył. Bóg angażuje się, aby zbawić ludzkość: widzimy to w całej historii ludu żydowskiego, poczynając od wyzwolenia z Egiptu. Bóg jest zdecydowany wyzwolić swoje dzieci z niewoli i poprowadzić je do wolności. A najcięższą i najgłębszą niewolą jest właśnie niewola grzechu. Dlatego Bóg zesłał swego Syna na świat, aby uwolnić ludzi od panowania szatana – «źródła i przyczyny wszelkiego grzechu». Zesłał Go w naszym śmiertelnym ciele, aby stał się On ofiarą odkupieńczą, umierając za nas na krzyżu. Temu ostatecznemu i powszechnemu planowi zbawienia diabeł przeciwstawia się ze wszystkich sił, jak pokazuje to zwłaszcza Ewangelia o kuszeniu Jezusa na pustyni, czytana co roku w Pierwszą Niedzielę Wielkiego Postu. Wejście w ten okres liturgiczny oznacza bowiem za każdym razem sprzymierzenie się z Chrystusem w walce przeciw grzechowi, podejmowanie – zarówno jako pojedyncze osoby, jak i jako Kościół – duchowej walki ze złym duchem (Środa Popielcowa, Kolekta).

Wzywajmy zatem macierzyńskiej pomocy Najświętszej Maryi Panny na dopiero co rozpoczętej drodze wielkopostnej, aby była ona bogata w owoce nawrócenia. Proszę o szczególną pamięć w modlitwie o mnie i moich współpracowników z Kurii Rzymskiej, bowiem dzisiaj wieczorem rozpoczniemy tygodniowe rekolekcje.

Trzęsienie ziemi w Japonii

Drodzy bracia i siostry! Ogromnie poruszyły nas wszystkich obrazy tragicznego trzęsienia ziemi i wywołanego nim tsunami w Japonii. Pragnę ponownie zapewnić o mojej duchowej bliskości drogich mieszkańców tego kraju, którzy godnie i mężnie stawiają czoło skutkom tych klęsk. Modlę się za ofiary oraz ich rodziny i za wszystkich, którzy cierpią z powodu tych strasznych wydarzeń. Pragnę dodać otuchy osobom, które z godną po-

chwaly gotowością angażują się w niesienie pomocy. Bądźmy zjednoczeni w modlitwie. Pan jest przy nas!

po polsku:

Słowa serdecznego pozdrowienia kieruję do Polaków. Liturgia dzisiejszej niedzieli uświadamia nam, że każdy człowiek jest narażony na pokusę. Jednak kuszenie Jezusa na pustyni pokazuje, że nie zawsze musi ona prowadzić do upadku i grzechu, ale może być początkiem zwycięstwa i objawienia chwały Bożej. Jest tak, gdy na wzór Jezusa stajemy wobec pokusy w postawie posłuszeństwa woli Ojca. Niech Wielki Post będzie dla wszystkich czasem zwycięstwa!

20 marca

Blask boskiej chwały Jezusa

Drodzy bracia i siostry!

Dziękuję Panu, że pozwolił mi odbyć w minionych dniach rekolekcje; wdzięczny jestem również tym wszystkim, którzy towarzyszyli mi swoją modlitwą. Dzisiejsza niedziela – druga w Wielkim Poście – nazywana jest niedzielą Przemienienia, gdyż Ewangelia opowiada o tej wielkiej tajemnicy życia Chrystusa. Po zapowiedzeniu uczniom swej męki Jezus «wziął z sobą Piotra, Jakuba oraz brata jego, Jana, i zaprowadził ich na górę wysoką, osobno. Tam przemienił się wobec nich: twarz Jego zajaśniała

jak słońce, odzienie zaś stało się białe jak światło» (Mt 17, 1-2). Dla zmysłów światło Słońca jest najsilniejsze, jakie znamy w przyrodzie, ale według ducha, uczniowie widzieli przez krótką chwilę blask jeszcze silniejszy, blask boskiej chwały Jezusa, który rozświetla całe dzieje zbawienia. Św. Maksym Wyznawca pisze, że «na szatach, gdy stały się białe, pojawił się symbol słów Pisma Świętego, które stawały się jasne, przejrzyste i świetliste» (*Ambiguum* 10: PG 91, 1128 B).

Ewangelia mówi, że obok przemienionego Jezusa «ukazali się (...) Mojżesz i Elias, rozmawiający z Nim» (Mt 17, 3); Mojżesz i Elias – symbol Prawa i Proroków. Wówczas Piotr, pełen zachwytu, zawołał: «Panie, dobrze, że tu jesteśmy; jeśli chcesz, postawię tu trzy namioty: jeden dla Ciebie, jeden dla Mojżesza i jeden dla Eliasza» (Mt 17, 4). A św. Augustyn komentuje to, stwierdzając, iż mamy tylko jedno mieszkanie: Chrystusa; to On «jest Słowem Bożym, Słowem Boga w Prawie, Słowem Boga w Prorokach» (*Sermo De Verbis Ev.*, 78, 3: PL 38, 491). Sam Ojciec w istocie obwieszcza: «To jest mój Syn umiłowany, w którym mam upodobanie, Jego słuchajcie!» (Mt 17, 5). Przemienienie nie jest przemianą Jezusa, lecz jest objawieniem Jego boskości, «wewnętrznym przenikaniem Jego bytu przez Boga, które staje się czystym światłem. W swym zjednoczeniu z Ojcem sam Jezus jest światłem ze światłości» (por. *Jezus z Nazaretu*, Kraków 2007, s. 258). Piotr, Jakub i Jan przez kontemplację boskości Pana są przygotowywani do zmierzania się ze skandalem krzyża, jak o tym śpiewa starożytny hymn: «Na gorze przemieniłeś się, a Tвої uczniowie, na ile byli do tego zdolni, kontemplowali Twoją chwałę, aby – gdy ujrzą Cię

ukrzyżowanego – zrozumieli, że Twoja męka była dobrowolna, i aby głosili światu, że jesteś prawdziwym blaskiem Ojca» (*Kontakion na Przemienienie*, w: *Mincia*, t. 6, Rzym 1901, 341).

Drodzy przyjaciele, my także uczestniczymy w tej wizji i w tym nadprzyrodzonym darze, gdy oddajemy się modlitwie i słuchaniu Słowa Bożego. Ponadto, zwłaszcza w tym okresie Wielkiego Postu, zachęcam, aby – jak pisze sługa Boży Paweł VI – «odpowiedzieć na Boże przykazanie pokuty przez jakieś dobrowolne uczynki, poza wyrzeczeniami narzucanymi przez ciężary dnia codziennego» (konstytucja apostołska *Poenitentini*, 17 lutego 1966, III; c: AAS 58 [1966], 182). Prośmy Maryję Pannę, aby pomagała słuchać Pana Jezusa zawsze i iść za Nim, aż po mękę i krzyż, aby mieć udział także w Jego chwale.

Apel w związku z wydarzeniami w Libii

Docierające w minionych dniach niepokojące wiadomości z Libii wzbudziły także we mnie prawdziwe zaniepokojenie i obawy. W tej intencji modliłem się szczególnie podczas tygodniowych rekolekcji.

Teraz z głębokim niepokojem śledzę najnowsze wydarzenia i obejmuję modlitwą ludzi dotkniętych dramatyczną sytuacją w tym kraju. Zwracam się z gorącym apelem do zwierzchników politycznych i wojskowych, aby zadbali przede wszystkim o nie-naruszalność i bezpieczeństwo obywateli oraz o dostęp do pomocy humanitarnej. Pragnę zapewnić ludność o mojej serdecznej bliskości, a Boga proszę, by jak najszybciej otworzyły się przed Li-

bią i całym regionem północnej Afryki horyzonty pokoju i zgody.

po polsku:

Pozdrawiam serdecznie Polaków. Wczoraj obchodziliśmy uroczystość św. Józefa, głowy Świętej Rodziny, opiekuna Kościoła, a także mojego patrona. Wszystkim, którzy w dniach rekolekcji watykańskich i we wspomnianą uroczystość zanosili do Boga modlitwy w mojej intencji, serdecznie dziękuję. Niech św. Józef oręduje w niebie za nami wszystkimi. Niech wspiera wasze rodziny w zmaganiach z trudami życia. Na nowy tydzień Wielkiego Postu z serca wam błogosławie.

27 marca

Wszchemocna Miłość szanuje wolność człowieka

Drodzy bracia i siostry!

W dzisiejszą Trzecią Niedzielę Wielkiego Postu czytamy znany dialog Jezusa z Samarytanką, zapisany w Ewangelii św. Jana. Kobieta przychodziła codziennie do starej studni, sięgającej czasów patriarchy Jakuba, aby czerpać wodę, i któregoś dnia spotkała tam Jezusa, który siedział «zmęczony drogą» (J 4, 6). Św. Augustyn tak to komentuje: «Nie na próżno Jezus się męczy (...) Moc Chrystusa cię stworzyła, słabość Chrystusa stworzyła cię na nowo (...) Swoją mocą nas stworzył, ze swoją słabością przybył, aby nas szukać» (*In Ioh. Ev.*, 15, 2). Zmęczenie Jezusa, znak Jego prawdziwego człowieczeństwa, może być postrzegane jako wprowadzenie do męki, przez którą wypełnił On do końca dzieło naszego zbawienia. W spotkaniu z Samarytanką przy studni pojawia się w sposób szczególnie temat «pragnienia» Chrystusa, którego kulminacyjnym wyrazem jest zawołanie na krzyżu: «Pragnę» (J 19, 28). Pragnienie to, podobnie jak zmęczenie, ma z pewnością podłoże fizyczne. Jezus jednak, jak mówi dalej Augustyn, «pragnął wiary tej kobiety» (*In Ioh. Ev.*, 15, 11), podobnie jak pragnie wiary nas wszystkich. Bóg Ojciec posłał Go, aby zaspokoił nasze pragnienie życia wiecznego, dając nam swoją miłość, ale aby mógł uczynić nam ten dar, Jezus prosi o naszą wiarę. Wszchemocna Miłość szanuje zawsze wolność człowieka; puka do jego serca i cierpliwie czeka na odpowiedź.

W scenie spotkania z Samarytanką wysuwa się na plan pierwszy symbol wody, który wyraźnie nawiązuje do sakramentu chrztu – źródła nowego życia przez wiarę w łaskę Bożą. Ewangelia ta w

Alessandro Bonvicino, «Jezus i Samarytanką» (XVI w.)

istocie, jak przypomniałem w katechezie w Środę Popielcową, stanowi część starodawnej drogi przygotowania katechumenów do inicjacji chrześcijańskiej, która dokonywała się w wielką Wigilię Nocy Paschalnej. «Kto zaś będzie pił wodę, którą Ja mu dam, nie będzie pragnął na wieki, lecz woda, którą Ja mu dam, stanie się w nim źródłem tryskającym ku życiu wiecznemu» (J 4, 14). Woda ta symbolizuje Ducha Świętego – «dar» wyjątkowy, który Jezus przez swoje przyjście przyniósł nam od Boga Ojca. Ten, kto odradza się z wody i Ducha Świętego, to znaczy przez chrzest, wchodzi w rzeczywistą relację z Bogiem – w relację synowską, i może wielbić Go «w Duchu i prawdzie» (J 4, 23-24), jak objawia Jezus Samarytance. Dzięki spotkaniu z Jezusem Chrystusem i darowi Ducha Świętego wiara człowieka osiąga pełnię, jako odpowiedź na pełnię objawienia Bożego.

Każdy z nas może utożsamić się z Samarytanką:

Jezus czeka na nas, zwłaszcza w tym okresie Wielkiego Postu, aby mówić do naszych serc, do mojego serca. Zatrzymajmy się na chwilę w milczeniu w swym pokoju czy w kościele, bądź w miejscu osobnym. Posłuchajmy Jego głosu, który mówi nam: «Gdybyś znalazł dar Boży...» Niech nam pomoże Maryja Panna nie przegapić tego spotkania, od którego zależy nasze prawdziwe szczęście.

Apel w sprawie Libii

Drodzy bracia i siostry!

Z powodu coraz bardziej dramatycznych wiadomości nadchodzących z Libii rośnie mój niepokój o życie i bezpieczeństwo ludności cywilnej oraz obawy o dalszy rozwój sytuacji, w chwili obecnej naznaczonej użyciem broni. W obliczu zwiększonego napięcia tym pilniejsza staje się konieczność wykorzystania wszelkich możliwych środków dyplomatycznych, by wesprzeć choćby najsłabsze przejawy otwartości i woli pojednania między wszystkimi zaangażowanymi stronami w celu poszukiwania pokojowych i trwałych rozwiązań.

W tym duchu, zanosząc modlitwę do Pana, by w Libii i całym regionie północnej Afryki znów zapanowała zgoda, zwracam się z gorącym apelem do organizacji międzynarodowych, a także władz politycznych i wojskowych o natychmiastowe wszczęcie rozmów, które doprowadziłyby do zaprzestania użycia broni.

Myślą obejmując również władze i obywateli Bliższego Wschodu, gdzie w ostatnich dniach docho- dzilo do aktów przemocy, aby również tam wybrano drogę dialogu i pojednania w dążeniu do współżycia w sprawiedliwości i braterstwie.

po polsku:

Serdeczne pozdrowienie kieruję do Polaków. Dziś św. Paweł przypomina nam, że «Bóg (...) okazuje nam swoją miłość (...) przez to, że Chrystus umarł za nas, gdyśmy byli jeszcze grzesznikami» (Rz 5, 8). Jest to wezwanie, abyśmy pokonując w sobie grzech, coraz pełniej odpowiadali na tę uprzedzającą miłość Boga. Niech nam w tym pomaga czas Wielkiego Postu. Niech Bóg wam błogosławi!

KOMENTARZE I ARTYKUŁY

Duchowość aniołów a stowarzyszenie
«Opus Sanctorum Angelorum»

2 października 2010 r. Kongregacja Nauki Wiary wystosowała do przewodniczących konferencji biskupów list dotyczący stowarzyszenia *Opus Angelorum* (Dzieło Aniołów). Został on opublikowany w codziennym wydaniu «L'Osservatore Romano» 5 listopada 2010 r., na s. 5. W liście tym Kongregacja informuje o zatwierdzeniu Statutu *Opus Sanctorum Angelorum* przez Kongregację ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego oraz o zatwierdzeniu przez Kongregację Nauki Wiary «formuły poświęcenia się świętym aniołom w *Opus Angelorum*». W związku z tym należy krótko wyjaśnić, co jest istotą duchowości Dzieła Świętych Aniołów. Dzieło to w obecnym kształcie jest «publicznym stowarzyszeniem Kościoła, będącym w zgodzie z jego tradycyjnym nauczaniem i wskazaniami najwyższej władzy. Szerzy ono wśród wiernych nabożeństwo do świętych aniołów, wzywa do modlitwy za kapłanów, krzewi miłość do Chrystusa i Jego męki oraz więz z Nim» (List Kongregacji Nauki Wiary).

Jaka jest zatem duchowość stowarzyszenia? Jaka przeszło drogę, zanim osiągnęło obecny status, o którym mówi Kongregacja Nauki Wiary? *Opus Sanctorum Angelorum* powstało w Innsbrucku w Austrii

w 1949 r. Ruch ten zapoczątkowała pani Gabriela Bitterlich, żona i matka trojga dzieci. Od 1949 r. była coraz mocniej przeświadczona, że Pan Jezus chce, aby wierni Kościoła większą czcią otaczali świętych aniołów, wzywali ich oraz korzystali z ich potężnej pomocy. Jednak jako prawdziwa chrześcijanka zawsze deklarowała, że we wszystkim będzie posłuszna władzom Kościoła. Wtedy władzę tę reprezentował biskup Innsbrucku, dr Paulus Ruzs, z którym pani Bitterlich utrzymywała stały kontakt. Począwszy od r. 1961 Dzieło Aniołów rozpowszechniło się we wszystkich krajach świata. W związku z tym najwyższe władze Kościoła od r. 1977 prowadziły badania nad szczególnym nauczaniem i praktykami *Opus Angelorum*.

Wraz z zatwierdzeniem ruchu Kościół uznał zasadniczą słusność intuicji założycielki pani Bitterlich, stwierdził jednak również, że w obszernych pismach pani Bitterlich znalazły się nauki, a zwłaszcza «teorie dotyczące świata aniołów, ich imion własnych, ich grup i funkcji», które «są obce Pismu Świętemu i Tradycji», z tego względu nie mogą być podstawą duchowości i działalności stowarzyszeń zaaprobowanych przez Kościół» (por. dekret *Litteris diei* Kongregacji Nauki Wiary z dnia 6 czerwca 1992 r.). Docho-

wując posłuszeństwa Kościołowi *Opus Angelorum* zaprzestało szerzenia tych nauk oraz związanych z nimi praktyk i dlatego jest dzisiaj ruchem kościelnym, powołanym do tego, by zgodnie ze swoim szczególnym charyzmatem współpracować w ewangelicznej i zbawczej misji Kościoła.

Podstawą duchowości *Opus Angelorum* jest więc Słowo Boże, zawarte w Piśmie Świętym i żywej Tradycji Kościoła, autentycznie wyjaśnione przez nauczycielski urząd Kościoła. Streszczenie nauki urzędu nauczycielskiego na temat świata aniołów zawiera Katechizm Kościoła Katolickiego (por. KKK, ss. 328-336, 350-352).

Czytamy tam przede wszystkim, że «Istnienie istot duchowych, niecielesnych, które Pismo Święte nazywa zazwyczaj aniołami, jest prawdą wiary» (KKK, 328). «W całym swoim bycie aniołowie są sługami i wysłannikami Boga. Ponieważ zawsze kontemplują 'oblicze Ojca... który jest w niebie' (Mt 18, 10), są 'wykonawcami Jego rozkazów, by słuchać głosu Jego słowa' (Ps 103, 20)» (KKK, 329). Są one «stworzeniami osobowymi i nieśmiertelnymi» (KKK, 330).

Jezus Chrystus stanowi nie tylko centrum życia człowieka, ale również centrum świata aniołów. «Chrystus stanowi centrum świata anielskiego. Aniołowie należą do

Niego... Należą do Niego, ponieważ zostali stworzeni przez Niego i dla Niego: 'Bo w Nim zostało wszystko stworzone' (...). W jeszcze większym stopniu należą do Niego, ponieważ uczynił ich posłańcami swojego zamysłu zbawienia» (KKK, 331). «Aniołowie są obecni od chwili stworzenia i w ciągu całej historii zbawienia, zwiastując z daleka i z bliska to zbawienie oraz służąc wypełnieniu zamysłu Bożego» (KKK, 332). Dlatego służba ta odnosi się do Słowa Wcielonego i jego Ciała na ziemi, czyli Kościoła. «Życie Słowa Wcielonego, od Wcielenia do Wniebowstąpienia, jest otoczone adoracją i służbą aniołów. Aniołowie strzegą Jezusa w dzieciństwie, służą Mu na pustyni, umacniają Go w agonii i mogliby ocalić Go z ręki nieprzyjaciół, jak kiedyś Izraela. Aniołowie także 'ewangelizują' (Łk 2, 10), głosząc Dobrą Nowinę Wcielenia i Zmartwychwstania Chrystusa. Będą obecni w czasie powrotu Chrystusa, który zapowiadają, służąc Mu podczas sądu» (KKK, 333).

«W taki sam sposób całe życie Kościoła korzysta z tajemniczej i potężnej pomocy aniołów» (KKK, 334). «W liturgii Kościół łączy się z aniołami, by uwielbiać trykroć świętego Boga; przywołuje ich obecność oraz czci szczególnie pamięć niektórych aniołów (św. Michała, św. Gabriela, św. Rafała, Aniołów Stróżów)» (KKK, 335).

«Życie ludzkie od dzieciństwa aż do zgonu jest otoczone opieką i wstawiennictwem aniołów. 'Každy wierny ma u swego boku anioła jako opiekuna i stróża, by prowadził go do życia' (św. Bazylej, Eun. 3.1). Już na ziemi życie chrześcijańskie uczestniczy – przez wiarę – w błogosławionej wspólnoty aniołów i ludzi, zjednoczonych w Bogu» (KKK, 336). Służnie zatem «Kościół czci aniołów, którzy pomagają mu w jego ziemskiej pielgrzymce i opiekują się wszystkimi ludźmi» (KKK, 352).

Cechą szczególną stowarzyszenia *Opus Angelorum* jest to, że w

pełni rozwinięty kult, jakim jego członkowie otaczają świętych aniołów, przejawia się i konkretyzuje w «poświęceniu się świętym aniołom», podobnie jak w historii Kościoła wyraził się kult Najświętszego Serca Jezusa i Niepokalanego Serca Maryi (poświęcenie Sercu Jezusowemu i Sercu Jego Matki).

Do stowarzyszenia *Opus Angelorum* przystąpić można przez złożenie aktu poświęcenia się Aniołowi Stróżowi. Składają go ci członkowie, którzy pragną bardziej pogłębić duchowość tego ruchu. To poświęcenie oznacza przymierze wiernego ze świętymi aniołami, jako świadomy akt uznania i poważnego potraktowania ich posłannictwa oraz ich roli w ekonomii zbawienia. Tak jak wiele innych duchowości posługuje się określonymi wyrażeniami, takimi jak na przykład *Totus Tuus* papieża Jana Pawła II, podobnie duchowość poświęcenia się świętym aniołom w *Opus Angelorum* można wyrazić za pomocą słów: «cum sanctis angelis»,

tnz. «ze świętymi aniołami» lub «we wspólnocie ze świętymi aniołami».

Rzeczywiście w wierze i boskiej miłości możliwe jest «wspólne życie» wiernych ze świętymi aniołami jako prawdziwymi przyjaciółmi (por. św. Tomasz z Akwinu, *Summa theologiae*, II-II. q. 25, a. 10; q. 23, a. 1, ad 1.), możliwa jest również dzięki temu głęboka duchowa współpraca z nimi w realizowaniu Bożych planów zbawienia względem wszystkich stworzeń (por. Ef 1, 9-10; Kol 1, 15-20; J 12, 32; Ap 10, 7; 19, 6-9), ponieważ ze swej strony gwarantują oni współdziałanie we wszystkich naszych dobrych uczynkach (patrz KKK 350: «*Ad omnia bona nostra cooperantur angeli* – aniołowie współdziałają we wszystkim, co dla nas dobre» (św. Tomasz z Akwinu, *Summa theologiae*, I, 114, 3, ad 3)).

To duchowe współzycie i współpraca wiernych ze świętymi aniołami stanowi, zgodnie ze wspomnianym wcześniej Statutem, «istotę» *Opus Angelorum*.

Wymaga to oczywiście od wiernych nie tylko wiary i miłości do świętych aniołów – przede wszystkim do własnego Anioła Stróża – lecz także umiejętnego stosowania kryteriów «rozcznania duchów». W tym miejscu stosowne jest wyjaśnienie, które można znaleźć w Compendium Katechizmu Kościoła Katolickiego: «Jak w wizji drabiny Jakubowej – gdy aniołowie Boży wchodzili w górę i schodzili na dół (Rdz 28, 12) – są oni dynamicznymi i nieustrudzonymi posłańcami, którzy skalają niebo z ziemią. Między Bogiem a ludzkością nie zalega milczenie, lecz ma miejsce ciągły dialog, nieprzerwana łączność. A ludzie, odbiorcy tych komunikatów, powinni uwrażliwiać to duchowe ucho, aby słuchać i zrozumieć anielską mowę, która podpowiada dobre słowa, właściwe uczucia, dzieła miłosierdzia, pełne miłości zachowania, budujące relacje» (s. 196 – komentarz do obrazu Jana van Eycka zamieszczonego na poprzedniej stronie).

Opus Angelorum buduje swoją duchowość na bezwarunkowej gotowości do służby Bogu z pomocą świętych aniołów. A jego celem jest odnowa życia duchowego w Kościele w czterech podsta-

wych «kierunkach» (wymiarach), którymi są: adoracja, rozważanie Słowa Bożego, zadośćuczynienie i posłannictwo (apostolat).

Pomoc świętych aniołów i zjednoczenie z nimi sprawiają, że człowiek może lepiej żyć wiarą, jak też skuteczniej i z większym przekonaniem świadczyć o Bogu. Święci aniołowie nieustannie oglądają oblicze Boga (por. Mt 18, 10), dzięki czemu w szczególny sposób mogą oświecać tych wiernych, którzy świadomie otwierają się na ich działanie. Aniołowie służą im pomocą, aby w świetle wiary mogli kontemplować Boże tajemnice, Boga samego i Jego dzieła (*theologia i oikonomia*; por. KKK, 236), aby mogli wzrastać w poznawaniu Boga, Jego miłości, żyć w Jego obecności oraz z czcią i miłością adorować Go, ku większej chwale Boga. Adoracja, zwłaszcza Eucharystyczna (Najświętszego Sakramentu), jest w *Opus Angelorum* na pierwszym miejscu.

Podobnie jak Pan Jezus przed męką został umocniony przez swojego niebieskiego Ojca za pośrednictwem anioła (por. Łk 22, 43), tak też członkowie *Opus Angelorum* wierzą w pomoc świętych aniołów w naśladowaniu

Chrystusa z wynagradzającą miłością dla zbawienia i ratowania dusz, a szczególnie dusz kapłanów. Dlatego istnieje również w *Opus Angelorum* pobożna praktyka tzw. *Passio Domini*, polegająca na tym, że co tydzień w czwartek wieczorem i w piątek po południu członkowie *Opus Angelorum* duchowo łączą się ze Zbawicielem w tajemnicy Jego odkupieńczej męki. Ukrzyżowany i zmartwychwstały Chrystus jest rzeczywistością w centrum zarówno świata ludzi, jak i aniołów.

Wraz z aprobatą *Opus Sanctorum Angelorum* Kościół udzielił temu ruchowi swojego błogosławieństwa. Ruch ten wyróżnia szczególnie kult świętych aniołów, jednak przede wszystkim skupia się on – zgodnie z istotą samych aniołów – na Bogu i Jego służbie, na Chrystusie Zbawicielu, na krzyżu i Eucharystii, aby służyć chwale Bożej, uświęcaniu i zbawianiu dusz. Żywa świadomość obecności świętych aniołów, Bożych posłańców i sług, oraz świadomość ogromnej i tajemniczej pomocy, z jaką nam pomagają, ma zachęcić wiernych do tego, by ufnie poświęcali się naczelnemu posłannictwu Kościoła, jakim jest zbawienie dusz na chwałę Bożą.

Prezentacja «Lineamenta» XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów

ABP NIKOLA ETEROVIĆ*

«Jak Ojciec Mnie posłał, tak i Ja was posyłam» (J 20, 21). Tymi słowami zmartwychwstały Jezus Chrystus, zwycięzca grzechu i śmierci, posłał swoich uczniów, by głosili całemu światu Dobrą Nowinę, napelnivszy ich Duchem Świętym dla odpuszczenia grzechów. O tej misji mówią także synoptycy pod koniec swoich Ewangelii: «Idźcie na cały świat i głosicie Ewangelię wszelkiemu

stworzeniu!» (Mk 16, 15); «Dana Mi jest wszelka władza w niebie i na ziemi. Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego» (Mt 28, 18-19). W imię zmartwychwstałego Pana «głoszone będzie nawrócenie i odpuszczenie grzechów wszystkim narodom, począwszy od Jerozolim» (Łk 24, 47). Kościół zgromadzony przez Ducha Świętego stara się wiernie wypełniać to polecenie w czasie swjej ziemskiej pielgrzymki. Silny wspar-

ciem pełnego chwały Pana, który obiecał swą obecność «aż do skończenia świata» (Mt 28, 20), pragnie on z nowym entuzjazmem kontynuować tę misję także w czasach terażniejszych. Z tego powodu Ojciec Święty Benedykt XVI, Biskup Rzymu i pasterz Kościoła powszechnego, zwołał XIII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, które będzie obradowało w dniach 7-28 października 2012 r. pod hasłem: «Nowa ewangelizacja mająca na celu przekazywanie

Cristoforo de Predis, «Mateusz 28, 18» (miniatura z «Vita di Cristo», XV w., Turyn)

wiary chrześcijańskiej». Zdaniem Ojca Świętego, który osobiście zapowiedział to ważne dla Kościoła wydarzenie podczas uroczystej Eucharystii koncelebrowanej na zakończenie Specjalnego Zgromadzenia Synodu Biskupów poświęconego Bliskiemu Wschodowi, będzie ono okazją do przeglądnięcia się przebytej już drogi, by z nowym zapalem podjąć nagłą dzieło ewangelizacji współczesnego świata.

Decyzję Papieża poprzedziły dwa ważne fakty. Po pierwsze, sekretarz generalny Synodu Biskupów, zgodnie ze sprawdzoną już praktyką, rozesłał w imieniu Ojca Świętego do 13 synodów katolickich Kościołów Wschodnich *sui iuris*, do 113 konferencji episkopatów, do 25 dykasterii Kurii Rzymskiej oraz do Unii Przełożonych Generalnych prośbę o przesłanie na piśmie propozycji trzech tematów, które mogłyby być przedmiotem obrad synodalnych, a więc muszą być istotne dla duszpasterstwa, muszą dotyczyć Kościoła powszechnego oraz nadawać się do synodalnej debaty. Propozycje nadesłane w odpowiedzi przez wspomniane instytucje, z którymi Synod Biskupów oficjalnie współpracuje, zostały

przedstawione Ojcu Świętemu po wcześniejszym uważnym ich rozważeniu przez Radę Zwyczajną Sekretariatu Generalnego Synodu Biskupów, składającą się z 15 członków, z których 12 wybrano podczas XII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego obradującego w dniach 5-26 października 2008 r., 3 zaś mianował Papież. Episkopaty w swojej większości jako temat obrad najbliższego zgromadzenia synodalnego zaproponowały kwestię przekazywania wiary, procesu, który w ostatnich czasach napotyka niemało trudności, będących konsekwencją wielkich przemian społecznych, kulturalnych i religijnych.

Drugim faktem, który miał wpływ na ostateczny wybór tematu obrad synodalnych, była decyzja Ojca Świętego o utworzeniu Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji. Ta nowa dykasteria została powołana do życia 21 września 2010 r. na mocy *motu proprio* «*Ubicumque et semper*» Benedykta XVI. Trafna okazała się decyzja Papieża o połączeniu wspomnianej ogólnej trojki duszpasterskiej o przekaz wiary z refleksją na temat nowej ewangelizacji, której potrzeba na-

rzuca się, choć na różne sposoby, w całym Kościele.

Procedura synodalna

Prezentowane dzisiaj *Lineamenta* stanowią ważny etap przygotowań do XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów. Dokument ten został opracowany przez Radę Zwyczajną Sekretariatu Generalnego Synodu Biskupów przy współpracy ekspertów, przy czym uwzględniono argumenty, którymi poszczególne organy motywowały swoje propozycje tematów obrad Synodu. Rada miała także na uwadze dokument Ojca Świętego, którym ustanowił Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, oraz inne wystąpienia Papieża na ten temat.

Celem *Lineamenta* jest pobudzenie do dyskusji w Kościele powszechnym nad zagadnieniem, które będzie przedmiotem obrad Synodu. Dlatego zostały one opublikowane w ośmiu językach: łacińskim, francuskim, angielskim, włoskim, polskim, portugalskim, hiszpańskim i niemieckim. Elektroniczną wersję dokumentu można znaleźć na stronie internetowej Synodu Biskupów. Poza tym każdemu jego rozdziałowi towarzyszą konkretne pytania, które mają ułatwić refleksję na szczeblu Kościołów partykularnych i ich instytucji. Kwestionariusz składa się z 71 pytań.

Sekretariat Generalny Synodu Biskupów rozesłał *Lineamenta* do zainteresowanych instytucji, by mogły zapoczątkować refleksję nad tym dokumentem w poszczególnych krajach (w diecezjach, parafiach, kongregacjach, ruchach, stowarzyszeniach, grupach wiernych itd); oczekuje się od nich następnie, że prześlą syntetycznie ujęte przemyślenia do Sekretariatu Synodu przed 1 listopada 2011 r., uroczystością Wszystkich Świętych. Rada Zwyczajna Sekretariatu Generalnego przeanalizuje nadesłane odpowiedzi, które następnie posłużą przy redagowaniu *Instrumentum laboris*, dokumentu roboczego XIII Zwy-

czajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów.

Struktura «Lineamenta»

Lineamenta składają się z 3 rozdziałów, które omawiają temat Zgromadzenia Synodalnego. Są to: 1) Czasy nowej ewangelizacji; 2) Głoszenie Ewangelii Jezusa Chrystusa; 3) Wprowadzenie w życie chrześcijańskie. Całość otwiera wprowadzenie, poprzedzone przedmową. Dokument kończy krótkie podsumowanie.

Przedmowa zawiera konkretne informacje na temat procedury synodu oraz znaczenia *Lineamenta*. Poza tym zwraca uwagę na teoretyczne rozróżnienie między ewangelizacją rozumianą jako zwyczajna działalność Kościoła, pierwszym głoszeniem Ewangelii *ad gentes* – tym, który nie znają jeszcze Jezusa Chrystusa, oraz nową ewangelizacją, adresowaną przede wszystkim do ludzi, którzy oddalili się od Kościoła, do osób ochrzczonych, lecz niedostatecznie zewangelizowanych. W praktyce eklesjalnej te trzy kategorie często współistnieją na jednym terytorium, co oznacza, że Kościoły lokalne muszą stosować je równocześnie; jest to spowodowane przede wszystkim zjawiskiem globalizacji oraz migracji.

Wprowadzenie zwraca uwagę na fakt, iż XIII Zgromadzenie Synodu wpisuje się w odnowione dzieło ewangelizacji podjęte przez Kościół po Soborze Watykańskim II. Kościół ufa, że dzięki temu dziełu, popieranemu przez papieża Pawła VI, Jana Pawła II oraz aktualnie Benedykta XVI, będzie mógł przeżywać radość z bycia wspólnotą zgromadzoną przez Jezusa Chrystusa za sprawą Ducha Świętego, by chwalić Boga Ojca, oraz pragnie dzielić się tą radością z ludźmi bliskimi i dalekimi. Jednocześnie nowa ewangelizacja ma być odpowiedzią na wielkie wyzwania świata przechodzącego szybkie przemiany. W związku z tym przedstawione zostały jej motywy teologiczne i eklesjalne.

Motywy teologiczne wynikają z tajemnicy Boga Jedyneego w Trzech Osobach. «Kościół, który głosi i przekazuje wiarę, naśladuje działanie samego Boga, który objawia się ludzkości, dając swojego Syna, żyje w komunii trynitarniej, wylewa Ducha Świętego, aby komunikować się z ludzkością» (*Lineamenta*, 2 – odtąd oznaczone L).

Ewangelizacja powinna być echem Bożego objawienia, dlatego Kościół, założony dla szerzenia Ewangelii, musi poddać się kształtującemu działaniu Ducha, by upodobnić się do Chrystusa ukrzyżowanego i zmartwychwstałego. Odkrywa on na nowo swoje macierzyńskie posłannictwo – jako *Ecclesia mater* ma rodzić dzieci dla Pana, to znaczy ma obowiązek ewangelizować.

Biorąc pod uwagę eklezjologię, należy przypomnieć, że ewangelizacja jest związana z samą naturą Kościoła i z całą jego działalnością. Z tej przyczyny głoszenie Ewangelii nie jest kwestią strategii przekazu czy wyboru priorytetowych odbiorców, na przykład młodzieży. Chodzi o umiejętność Kościoła stawania się «prawdziwą wspólnotą, autentycznie braterską, ciałem, a nie mechanizmem czy przedsiębiorstwem» (L 2). Cały bowiem Kościół jest misyjny ze swej natury. Istnieje dla ewangelizacji.

Aby wykonywać to zadanie w sposób właściwy, zaczyna od ewangelizowania samego siebie, uznaje siebie nie tylko za podmiot, ale i owoc ewangelizacji, przekonany, że głównym sprawcą jest Bóg, który go prowadzi w przestrzeni dziejów za pośrednictwem Ducha Jego Jednorodzonego Syna Jezusa Chrystusa. Ewangelizacja wymaga zatem rozeznawania. Kościół jako całość jest powołany do słuchania, do zgłębiania, do weryfikowania oraz do ożywiania powierzonej mu misji ewangelizacji, szczególnie w obliczu wielkich przemian współczesnego świata. Podejmuje to dzieło nie bez przygotowania. Wystarczy wspomnieć adhortacje apostołskie *Evangelii nuntiandi* i *Catechesi tradendae*, będące owocem zgromadzeń synodalnych z 1974 i 1977 r., które podejmowały te kwestie, wskazując Kościołowi do dziś aktualne drogi i sposoby działania.

Rozdział pierwszy:

Czas «nowej ewangelizacji»

W pierwszym rozdziale jest mowa o narodzinach pojęcia «nowa ewangelizacja» i jego upowszechnieniu w czasie pontyfikatu sługi Bożego Jana Pawła II oraz Papieża Benedykta XVI. Po raz pierwszy użył go Jan Paweł II 9 czerwca 1979 r. w homilii wygło-

szonej w sanktuarium Krzyża Świętego w Mogile, w Polsce: «Rozpoczęła się nowa ewangelizacja, jak gdyby druga, a przecież ta sama co pierwsza» (L 5). Użył tego wyrażenia ponownie w przemówieniu do uczestników XIX Zgromadzenia CELAM w Port-au-Prince, na Haiti, 9 marca 1983 r., w którym sprzecyzował, że nie chodzi o powtórną ewangelizację, lecz o «ewangelizację nową. Nową w swym zapale, w swych metodach, w swym wyrazie» (L 5; «L'Osservatore Romano», wyd. polskie, n. 4/1983, s. 29). Podłoże tego pojęcia można znaleźć w adhortacji apostołkiej sługi Bożego Pawła VI *Evangelii nuntiandi*, często cytowanej w *Lineamenta*. Nie wprowadza ona wprawdzie określenia «nowa ewangelizacja», ale mówi o «nowych czasach ewangelizacji» (EN 2), o «nowym rozmachu» (EN 2, 5), a 24 punkt tego dokumentu nosi tytuł: *Niech powstanie nowy apostołat*. Odwołania do tego dokumentu są zrozumiałe, zważywszy że Karol Wojtyła jako arcybiskup Krakowa był mianowany relatorem na zakończenie Synodu Biskupów w 1974 r., poświęconego ewangelizacji współczesnego świata.

Określenie «nowa ewangelizacja» występuje wielokrotnie w dokumentach jego pontyfikatu; *Lineamenta* cytują najważniejsze z nich, nie dokonując jednak ich kompletnego przeglądu. *Lineamenta* mają na celu pobudzić do dyskusji nad znaczeniem tego pojęcia. Występuje ono na przykład często w posynodalnych adhortacjach apostołskich zgromadzeń synodów kontynentalnych, które odbyły się w ramach przygotowań do Wielkiego Jubileuszu Roku 2000. W istocie, pod pojęciem «nowa ewangelizacja» rozumiano często dynamiczne działanie, «wysiłek odnowy, do którego wezwany jest Kościół, by mógł sprostać wyzwaniom, jakie dzisiejsze uwarunkowania społeczne i kulturowe stawiają przed wiarą chrześcijańską» (L 5). Te wyzwania ukazane są na tle 6 kontek-

stów, które w ostatnich dekadach wymagają od Kościoła właściwej reakcji, aby i one mogły stać się miejscem świadectwa chrześcijan, powołanych do ich przemieniania poprzez głoszenie Ewangelii.

1. Jako pierwszy rozpatrzony został problem *sekularyzacji*, któremu poświęcono wiele miejsca. Jest to problem przede wszystkim Zachodu, skąd jednak rozprzestrzeniła się na cały świat. Choć pojawiają się niekiedy nastawienia antychrześcijańskie i antyreligijne, sekularyzacja przybrała na ogół ton spokojniejszy i ogarnęła codzienne życie ludzi, kształtując mentalność, w której Bóg jest praktycznie nieobecny. Przejawia się to w kulturze relatywizmu z poważnymi reperkusjami antropologicznymi, nie bez znaczenia także dla życia Kościoła.

Z drugiej strony, obok sekularyzacji następuje w świecie odrodzenie religijności. Niestety, liczne pozytywne aspekty poszukiwania Boga i odkrywania na nowo *sacrum* w różnych religiach «przymierzają fundamentalizm, które nierzadko manipulują religią, by usprawiedliwić stosowanie przemocy, a nawet terroryzmu» (L 6).

2. Drugi kontekst, o którym mowa, to zjawisko migracji, która zmienia «geografię etniczną naszych miast, narodów i kontynentów» (L 6). Ma ono różne przyczyny i jest powiązane ze zjawiskiem globalizacji, która obok aspektów pozytywnych niesie z sobą pewne problemy, w związku z czym wymaga starannego rozeznania.

3. *Srodki masowego przekazu* i rewolucja informatyczna to jedno z wielkich wyzwań dla Kościoła. Kultura medialna i cyfrowa oprócz licznych dobrodziejstw niesie z sobą także zagrożenia, które w efekcie końcowym mogą doprowadzić do powstania «tak zwanej kultury efemeryczności, natychmiastowości i pozorów, czyli społeczeństwa niezdolnego do pamięci i do budowania przyszłości» (L 5).

4. Na ewangelizacyjną działalność Kościoła wpływa także sytuacja ekonomiczna – kryzys gospodarczy i coraz większa nierównowaga między północą a południem świata «w dostępie do zasobów i ich dystrybucji, jak i w niszczeniu świata stworzonego» (L 6).

5. *Badania naukowe i w zakresie techniki* to kolejny kontekst, który wymaga wysiłku ewangelizacyjnego Kościoła. Istnieje ryzyko, iż nauka i technika staną się nowymi idolami naszych czasów, nową religią, co będzie sprzyjało «nowym formom gnozy, traktującym technikę jako formę mądrości w poszukiwaniu magicznej organizacji życia funkcjonującej jako wiedza i jako sens» (L 6). Poza tym na naszych oczach rodzą się nowe formy kultu, które wykorzystują praktyki religijne do celów terapeutycznych, obiecując pomysłowość i natychmiastową gratyfikację.

6. Nie można zapominać także o kontekście *politycznym*, o epokowych zmianach, jakie zaszły w ostatnich dekadach – upadku ideologii komunistycznej i kresie podziału zachodniego świata na dwa bloki, co umożliwiło odzyskanie wolności religijnej i nową organizację Kościołów lokalnych. Poza tym na arenie międzynarodowej zaczynają odgrywać rolę nowe podmioty w dziedzinie polityki, gospodarki i religii, takie jak świat azjatycki i świat islamu.

W obliczu tych nowych sytuacji chrześcijanie nie powinni ograniczać się do rozeznania, ale są powołani do tego, by wprowadzać w te konteksty pytanie o Boga, oświecając je światłem Ewangelii i wnosząc w nie własne świadectwo. Ich zadaniem w tej nowej sytuacji jest nadanie ewangelicznemu wymiaru takim wielkim wartościom, jak pokój, sprawiedliwość, rozwój, wyzwolenie narodów, poszanowanie praw człowieka i narodów, szczególnie mniejszości, oraz ochrona stworzenia i zabezpieczenie przyszłości naszej planety. Jest to chrześcijańska

martyria we współczesnym świecie. Zadanie to stwarza wielkie możliwości dla dialogu ekumenicznego z członkami innych Kościołów i wspólnot kościelnych. Nowa ewangelizacja powinna zatem odpowiedzieć na potrzebę duchowości, dochodzącą do głosu z nową siłą także we współczesnym świecie. W tym zakresie wielką pomocą może służyć dialog międzyreligijny – z religiami niechrześcijańskimi, przede wszystkim z wielkimi religiami Wschodu.

W obliczu tych wyzwań Kościół powinien znaleźć nowe drogi ewangelizacji, dostosowane do współczesnych kontekstów społecznych i kultur w epoce wielkich przemian. Zachowując swoją naturę misyjną, Kościół winien zachować swoje popularne, znane oblicze, również w sytuacjach, gdy jest mniejszością czy też jest dyskryminowany. Musi on rozszerzać horyzonty, przekraczać granice, bowiem «nowa ewangelizacja jest przeciwieństwem samowystarczalności i zasklepienia na sobie samym, mentalności *status quo* i takiej koncepcji duszpasterstwa, wedle której wystarczy nadal robić to, co zawsze się robiło» (L 10).

Rozdział drugi: Głosić Ewangelię Jezusa Chrystusa

Celem ewangelizacji, a tym bardziej nowej ewangelizacji jest głoszenie Ewangelii i przekazywanie wiary. Ewangelia nie powinna być postrzegana jako księga lub doktryna, ale jako osoba – Jezus Chrystus, ostateczne Słowo Boga, które stało się człowiekiem. Chrześcijanie są wzywani do nawiązywania osobistej relacji z Panem Jezusem we wspólnocie wiernych, w Kościele. On prowadzi nas do Ojca za sprawą Ducha Świętego. «Celem przekazywania wiary jest zatem doprowadzenie do spotkania z Jezusem Chrystu-

André Reinoso, «Procesja ze św. Franciszkiem Ksawerym w Goas» (kościół św. Rocha, Lizbona)

sem, w Duchu, aby móc poznać Jego i naszego Ojca» (L 11).

Kościół przekazuje wiarę, którą sam żyje i która stanowi treść jego przepowiadania, jego świadectwa i miłości. Przekaz wiary rozumianej jako spotkanie wiernych z Jezusem Chrystusem odbywa się pod kierunkiem Ducha Świętego i jest dokonywany za pośrednictwem Pisma Świętego i żywej tradycji Kościoła. Kościół, stale odznaczony przez Ducha Świętego, jest Ciałem Chrystusa, czego doskonałym wyrazem jest sprawowanie sakramentu Eucharystii. Tym właśnie fundamentem Kościoła: Eucharystii i Słowa Bożemu, były poświęcone dwa ostatnie Zwyczajne Zgromadzenia Ogólne Synodu Biskupów – w 2005 i 2006 r.

Przekazywanie wiary dokonuje się przez modlitwę, będącą wiarą w działaniu. Miejscem na nią najbardziej odpowiednim jest liturgia, która odgrywa niezastąpioną rolę pedagogiczną, «w niej bowiem podmiotem wychowującym jest sam Bóg, a prawdziwym nauczy-

cielem modlitwy jest Duch Święty» (L 14).

Kwestię przekazu wiary Kościół rozważał już podczas synodu poświęconego katechezie w naszych czasach, który odbył się w 1977 r. Owoce obrad synodu zostały przedstawione w adhortacji apostolskiej *Catechesi tradendae*, opublikowanej w 1979 r., która jest obszernie cytowana w *Lineamenta*. Poza tym *Lineamenta* odwołują się często do *Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, wydanego przez Kongregację ds. Duchowieństwa w 1997 r. Podejmują jego główne zagadnienia i starają się je zastosować do aktualnej sytuacji w społeczeństwie i w Kościele. *Catechesi tradendae* wprowadziła pojęcie «pedagogia wiary», które obejmuje dwa podstawowe narzędzia przekazywania wiary: katechezę i katechumenat. Katecheza jest rozumiana jako «proces przekazywania Ewangelii, tak jak wspólnota chrześcijańska ją otrzymała, jak ją rozumie, celebruje, przeżywa i głosi» (L 14). Katechumenat zaś jest modelem,

który Kościół przyjął od Soboru Watykańskiego II, «by nadać formę swym procedurom przekazu wiary» (L 14). Katechumenat chrzcielny, czyli «szczególny rodzaj formacji, poprzez którą nawrócona osoba dorosła zostaje doprowadzona do wyznania wiary chrzcielnej w Wigilię Paschalną» (*Dyrektorium ogólne o katechizacji* 59; por. L 14), winien inspirować inne formy katechezy zarówno co do celów, jak i dynamizmu.

Podmiotem przekazu wiary jest Kościół powszechny, «prawdźwie obecny we wszystkich prawowitych miejscowych zgromadzeniach wiernych» (L 26). W minionych dziesięcioleciach Kościoły lokalne nie szczędziły wysiłków na tym polu. Świadczy o tym liczba chrześcijan – kapłanów, zakonników, świeckich, katechetów, rodzin, wspólnot, grup i ruchów – którzy angażowali się w sposób spontaniczny i bezinteresowny w przekazywanie wiary. Jednakże «klimat kulturalny i stan znudzenia, w którym znajduje się wiele wspólnot chrześcijańskich, grożą osłabieniem zdolności głoszenia, dawania świadectwa i głoszenia wiary w wierze naszych Kościołów lokalnych» (L 15). Ta sytuacja wymaga nowego zapалу, odnowionej gorliwości, daru Ducha Świętego, aby można było z radością i zapałem głosić Dobrą Nowinę. Jest to zadanie całego Kościoła, wszystkich jego członków, a staje się ono jeszcze bardziej naglące w obliczu wyzwań społecznego społeczeństwa.

Chrześcijanie także dzisiaj są wzywani do uzasadniania nadziei, która w nich jest (por. 1 P 3, 15) – w nowym stylu wspólnotowym i prywatnym; powinni czynić to «z łagodnością i bojaźnią [Bożą], zachowując czyste sumienie» (por. 1 P 3, 16), z ową łagodną mocą, która pochodzi ze zjednoczenia z Chrystusem w Duchu, oraz z determinacją, właściwą temu, kto wie, że jego celem jest spotkanie z Bogiem Ojcem w Jego królestwie» (L 16). Chrześcijanie winni dawać świadectwo prywatnie i publiczne, musi ono obejmować my-

śli i czyny, wewnętrzne życie wspólnot chrześcijańskich oraz ich rozmach misyjny, ich działalność edukacyjną i dzieła miłosierdzia oraz obecność we społeczeństwie, by mu przekazywać dar chrześcijańskiej nadziei. «Owoce całego procesu przekazywania wiary jest budowanie Kościoła jako wspólnoty świadków Ewangelii» (L 17). By czynić to zgodnie z wolą Pana Jezusa, sam Kościół «winien być ewangelizowany, żeby mógł zachować swą świeżość, gorliwość i moc w głoszeniu Ewangelii» (EN 46; L 17). *Lineamenta* mają na celu pomóc Kościołom lokalnym w refleksji zarówno nad aspektami pozytywnymi, jak i nad wspomnianymi wyzwaniami i trudnościami w przekazie wiary.

Rozdział trzeci: Wprowadzanie w życie chrześcijańskie

Rozdział trzeci proponuje na nowo refleksję nad narzędziami Kościoła służącymi do wprowadzania w wiarę, a w szczególności nad *inicjacją chrześcijańską*: chrztem, bierzmowaniem i Eucharystią. Są one postrzegane jako «etapy drogi narodzin do dojrzałego życia chrześcijańskiego poprzez organiczny proces inicjacji w wiarę» (L 18). W ostatnich dziesięcioleciach rozwinęła się obiecująco w Kościele refleksja nad kwestią inicjacji chrześcijańskiej, co pobudziło także do dyskusji na temat różnych jej aspektów, wymagających pogłębienia. Wykorzystując doświadczenie młodych Kościołów, w procesie wprowadzania w wiarę często przyjmuje się za model dorosłego, a nie dziecko. Poza tym przywrócono znaczenie sakramentowi chrztu, przyjmując wzorec starożytnego katechumenatu, co pozwala na celebrację bardziej świadomą i – co z tego wynika – dającą większe gwarancje, że w przyszłości przyjmujący chrzest będą prowadzić życie chrześcijańskie. W przypadku chrztu dzieci Kościół stara się w większym stopniu angażować rodziców oraz wspólnotę. Odwołuje

się do mistagogii w celu zapewnienia dalszej inicjacji, po udzieleniu sakramentów.

Jednak praktyka we wspólnotach kościelnych budzi pewne wątpliwości; *Lineamenta* wymieniają niektóre z nich.

Przy przeglądzie sprawy udzielania sakramentów inicjacji chrześcijańskiej doszedł do głosu problem ich kolejności, zwłaszcza miejsca sakramentu bierzmowania. Co do tego w Kościele istnieje różne tradycje i obrządki. Jeżeli chodzi o kolejność sakramentów inicjacji dorosłych, zwyczaj Wschodu zbliżone są z praktyką Zachodu. Różnice pojawiają się przy udzielaniu sakramentu bierzmowania młodzieży. Znalezienie podzielanego przez wszystkich rozwiązania problemu właściwego miejsca dla sakramentu bierzmowania pozostaje kwestią wymagającą przemyślenia ze strony Kościoła. Zresztą Ojciec Święty Benedykt XVI poruszył już tę kwestię w posynodalnej adhortacji apostolskiej *Sacramentum caritatis* (n. 18). Należy poza tym przywrócić treść i dynamizm mistagogicznemu wymiarowi inicjacji chrześcijańskiej. Nie wystarczy ograniczyć wychowania do wiary do ewentualnej nauki religii w szkole, bowiem głoszenie Ewangelii i wdrażanie do wiary zwłaszcza dzieci i młodzieży poprzez katechezę i katechumenat jest misją właściwą Kościołowi.

W obliczu aktualnych wyzwań nowa ewangelizacja powinna pomóc wiernym w przewyżczeniu lęków i w większym zaufaniu Duchowi Świętemu, który prowadzi Kościół w dziejach. Pozwoli im to wyraźniej zobaczyć najodpowiedniejsze sposoby i drogi, by postawić kwestię Boga w centrum życia współczesnych ludzi, wsłuchując się w ich oczekiwania i obawy. W tym dziele niezbędna jest katecheza, obejmująca tych, którzy już przyjęli Ewangelię i wierzą w Boga objawionego przez Jezusa Chrystusa. Katecheza pomaga w dojrzeniu do nawrócenia, wychowuje wierzącego do wiary,

włącza go do Kościoła, do wspólnoty chrześcijan.

Inicjacja w wiarę jest silnie powiązana z zadaniem wychowania, które Kościół rozumie jako swoją służbę człowiekowi i światu. We współczesnym społeczeństwie wszelka działalność edukacyjna wydaje się bardzo trudna, tak iż Ojciec Święty Benedykt XVI mówił o «kryzysie wychowania». Coraz trudniej jest przekazywać nowym pokoleniom podstawowe wartości i zasady właściwego postępowania. Doświadczając tego zwłaszcza rodzice, ale także instytucje wychowawcze, a w szczególności szkoła. Te trudności są konsekwencją rozpowszechnionego relatywizmu, który zaciemnia światło prawdy. W tej sytuacji zaangażowanie Kościoła w wychowanie do wiary stanowi bardziej niż kiedykolwiek cenny wkład w proces wyprowadzania społeczeństwa z kryzysu edukacyjnego.

Kościół ma w tej dziedzinie wielką tradycję. Szkoły, instytuty wychowawcze, zasoby pedagogiczne, specjaliści, zakony męskie i żeńskie – wszystko to stanowi kapitał zdolny zapewnić jego znaczącą obecność w świecie szkolnictwa i wychowania. Po odpowiednim rozeznaniu tej rzeczywistości, w której też dokonały się znaczące zmiany, związane z przemianami społecznymi i kulturalnymi, Kościół będzie mógł ofiarować społeczeństwu swą tradycję edukacyjną, znajdując dla siebie miejsce w przestrzeni publicznej, i ponownie postawić w niej pytanie o Boga, fundamentalne w wychowaniu chrześcijańskim.

Można by powiedzieć, że celem działalności edukacyjnej Kościoła jest to, co Papież Benedykt XVI nazwał «ekologią człowieka» (por. *Caritas in veritate* 51; L 21), która stanowi jedno z ekologią ludzką i ekologią środowiska. Nowa ewangelizacja powinna objąć także działalność kulturalną i wychowawczą Kościoła. W każdym razie wymaga ona bardziej świadków niż nauczycieli. «Zaden projekt 'nowej ewangelizacji', za-

Georges Rouault, «Emaus» (1939 r.)

den projekt głoszenia i przekazywania wiary nie może pomijać tego wymogu – ludzi, którzy swoim postępowaniem nadają moc ewangelizacji, której się oddają» (L 22). Aktualny kryzys wychowawczy zwiększa zapotrzebowanie na wychowawców, którzy potrafią być wiarygodnymi świadkami tych wartości, które można uczynić podstawą osobistego życia każdego człowieka oraz projektu życia społecznego, wartych wysiłku. W *Lineamenta* wymienia się niektórych wybitnych w historii Kościoła świadków w dziedzinie wychowania, poczynając od św. Pawła, św. Patryka, św. Bonifacego, św. Franciszka Ksawerego, świętych Cyryla i Metodego, św. Turybiusza de Mogrovejo, św. Damiana de Veustera, bł. Matki Teresy z Kalkuty. Dzieki Bogu można by jeszcze długo wymieniać. Ich przykład pokazuje, że nowa ewangelizacja jest przede wszystkim zadaniem duchowym chrześcijan, którzy dążą do świętości. By je wypełnić, potrzebna jest łaska Boża oraz kształcenie, wysiłek, wytrwałość, modlitwa. Tacy świadkowie będą umieli używać języka zrozumiałego także dla współczesnego człowieka, głosząc przede wszystkim przykładem życia, całkowicie oddanego Bogu i bliźniemu.

Zakończenie

W podsumowaniu *Lineamenta* wracają do samego pojęcia «nowej ewangelizacji», nie roszcząc sobie pretensji do tego, by zaproponować jego ostateczną i wyczerpującą definicję, ale by ułatwić refleksję nad tym zagadnieniem.

Podkreśla się, że fundamentem nowej ewangelizacji jest Duch Święty, wylany przez zmartwychwstałego Pana na uczniów w Pięćdziesiątnicę. Wśród nich w Wieczerniku jerozolimskim była także Maryja, Matka Jezusa i nasza Matka. Ona, «łaski pełna», jest ikoną Kościoła, Matką, która mu towarzyszy przy ewangelizacji przez dwa tysiące lat. Nowa ewangelizacja powinna stać się nowym Wieczernikiem, miejscem, gdzie dzięki łasce Ducha Świętego Kościół znajduje nie nową Ewangelię, ale «adekwatną odpowiedź na znaki czasu, na potrzeby współczesnych ludzi i narodów, na nowe konteksty kształtujące kulturę, poprzez którą wyrażamy naszą tożsamość i poszukujemy sensu naszego istnienia» (L 23).

Nowa ewangelizacja powinna na nowo rozbudzić w chrześcijanach pierwotny zapał, nowego ducha misyjnego, który ogarnąłby wszystkich członków ludu Bożego, «nowy rozmach w apostołstwie, które byłoby przeżywane jako codzienne zadanie wspólnot i grup chrześcijańskich» (Jan Paweł II, *Novo millennio ineunte* 40; L 24).

Prośmy Pana za wstawiennictwem Błogosławionej Dziewicy Maryi, Gwiazdy Nowej Ewangelizacji, o to, by najbliższe Zgromadzenie Synodu pomogło Kościołowi podjąć z odnowioną żarliwością dzieło ewangelizacji, radośnego głoszenia bliskim i dalekim Ewangelii Jezusa Chrystusa, «jest bowiem ona mocą Bożą ku zbawieniu dla każdego wierzącego» (Rz 1, 16).

Watykan, 4 marca 2011 r.

*Sekretarz generalny Synodu Biskupów

Antropologiczna nowość chrześcijaństwa

Refleksje na temat «Ubicumque et semper»

MARC OUELLET*

Mówienie dzisiaj o kryzysie antropologicznym stało się banalne. Z jednej strony, w naszych zsekularyzowanych środowiskach panuje relatywistyczny klimat chaosu etycznego, który poważnie ciąży na wychowaniu młodych pokoleń. Z drugiej, aspiracje wielu ludzi do miłości i do wolności często nieszczęśliwie rozbijają się o «skały» indywidualizmu i hedonizmu. Nasze społeczeństwa rodzą masy samotnych jednostek, które nie mają odwagi zaangażować się w małżeństwo i założyć rodziny.

Przyczyny tej niepewności serca tkwią w głębszym zagubieniu, które Papież Benedykt XVI w *motu proprio* «*Ubicumque et semper*», poświęconym nowej ewangelizacji, określił jako «duchową pustynię, która powstaje wówczas, gdy człowiek chce być wyłącznie twórcą własnej natury i przeznaczenia, przez co pozbawia się tego, co stanowi fundament wszystkich rzeczy». Ojciec Święty powtarza to przesłanie od początku pontyfikatu: «Wielkim problemem Zachodu jest zapomnienie o Bogu: ta niepełność szerzy się coraz bardziej. W ostatecznym rachunku – jestem o tym przeko-

nany – wszystkie pojedyncze problemy można sprowadzić do tego zagadnienia». Temat Boga i Jego nieobecności w życiu ludzi był głównym wątkiem wizyty w Niemczech w 2006 r.

Zasadniczym zadaniem stojącym przed nową ewangelizacją jest zatem głoszenie Boga w wiarygodny i właściwy sposób. Czy wobec tego nie należałoby upatrywać ściślejszego związku – jak to czynili Jan Paweł II i Benedykt XVI – między dzisiejszym kryzysem antropologicznym a obrazem Boga, jaki ukazuje chrześcijaństwo?

Jestem przekonany, że nowa ewangelizacja powinna głosić antropologiczną nowość chrześcijaństwa, która wynika z tajemnicy trynitarniej. Dążenie do szczęścia, przynaglające serce człowieka, jego potrzeba uczucia, a przede wszystkim jego pragnienie wolności są w istocie niezrozumiałe, gdy zabraknie perspektywy Boga, który jest Miłością i który do miłości i powodowany miłością stworzył człowieka na swój obraz i swoje podobieństwo. Ta antropologiczna nauka Księgi Rodzaju, pogłębiona przez Chrystusa w perspektywie trynitarniej, zawiera klucz do tajemnicy człowieka i

nadziei Kościoła w naszych czasach, o czym mówi soborowa konstytucja *Gaudium et spes*.

Ta antropologia trynitarna przez wieki pozostawała praktycznie w zapomnieniu. Zajmowała ona centralne miejsce u ojców Kościoła i jeszcze u św. Tomasza z Akwinu odgrywała ważną rolę, ale w czasach współczesnych została wyparta przez deizm. A ten doprowadził do ateizmu, sprawiając, że zagubiony człowiek, zdany na siły kosmosu, wpada w pułapkę nadmiernego zachwytu własną autonomią.

Współcześnie zsekularyzowane społeczeństwa zachodnie chyłą się ku upadkowi, brak im bowiem zakorzenienia w bogatej «glebie» ich chrześcijańskiej tradycji. Nabiorą one żywotności i znów staną się płodne, jeżeli poszczególni ludzie, do których przemawia orędzie Ewangelii, zechcą żyć w głębokiej jedności z Bogiem w Chrystusie. Głoszenie antropologii trynitarniej mogłoby zatem ożywić nadzieję, ukazując jako drogę do szczęścia czynienie daru z siebie dla Boga i dla innych ludzi.

*Kardynał, prefekt Kongregacji ds. Biskupów

Ignacy Loyola – żołnierz, a potem rycerz Królestwa

ALAIN BESANÇON

Jak nazwać tę nadzwyczajną książkę? Biografią, hagiografią, medytacją duchową? Jest jednocześnie tym wszystkim, ale całości nadejść nie medytacja.

W *Ignigo, portrait* – pióra François Sureau (Gallimard, Pa-

ryż 2010, 154 strony), biografia skupia się na dwóch latach życia św. Ignacego, od bitwy w Pampe-lunie do opuszczenia Manresy, czyli od 1521 do 1523 r. Ignacy (Inigo), najmłodszy syn szacownej rodziny baskijskiej, niezbyt zamożnej i niezbyt sławnej, służył koronie hiszpańskiej jako paż wi-

cekróla Nawarry. Prowadził dworski tryb życia. Dosyć rozrzucony, ale ani mniej, ani więcej niż odpowiadało to przyjętym zwyczajom jego stanu. Dopiero później uświadomił sobie, jak bardzo oddalił się od Boga.

Na tamtejszym dworze wyróżniał się trafnością sądów oraz in-

teligentnymi radami, a tego od niego oczekiwano. Był w pampeluńskiej twierdzy, kiedy zaatakowało ją o wiele silniejsze wojsko króla Francji. Inigo, wbrew wszelkiemu zdrowemu rozsądkowi, rzucił stawić opór i przekonywał do tego gubernatora. Oznaczało to przyjęcie walki, heroicznie przegranej.

François Sureau, znający wojskowe życie i honor, opisuje to znakomicie. Z upodobaniem przedstawia świat żołnierzy, *el Tercio* (niezwykłą piechotę kastylijską), najemników, lancknechtów i rycerzy. Później z profesjonalną precyzją opowiada o oblężeniu, o artylerii burzącej mury, o zrobieniu wyrwy, o odpartym, a następnie zwycięskim ataku. Opowiadanie jest piękne. Przypomina mi klasyczne karty francuskiej literatury wojskowej, *L'enlèvement de la redoute* Mérimégo oraz *Cimetière d'Eylau* Hugo.

Ignacy, dla którego jest to pierwsze doświadczenie walki, wykazuje cechy wielkiego kapitana. Pocisk armatni miażdży mu nogę, powodując otwarte złamanie kości. Wszystko wskazuje, że Ignacy umrze.

Nie umiera, ale musi zrezygnować z życia wojskowego, a także z życia dworskiego. Po przewiezieniu go z niemalym trudem do rodzinnego zamku, uświadamia sobie, że jego kość gołeniewa źle się zraza. Poleca niekompetentnym medykom, aby ponownie złamali mu kość. To masakra, ale nie wydaje ani jednego jęku. Znowu grozi mu śmierć.

Przykute do łóżka, dokonuje przeglądu życia. Przynoszą mu książki, rycerskie powieści, zachwyca się *Amadisem de Gaula*, podobnie jak później będzie się upajał *Don Kichotem*, a także *Żółtą Legendą* oraz *Życiem Chrystusa* Ludolfa Kartusza.

Rozpoczyna swój rachunek sumienia, bolesny, w którym uświadamia sobie grzechy z przeszłości i terazniejsze braki. Zakochuje się w Jezusie Chrystusie. Zegna się w wicekrólem i utykając wyrusza w

poszukiwaniu szczęścia, ponieważ nie wie, czego chce, a raczej nie wie, czego Bóg od niego chce.

Od tej chwili jego biografia staje się hagiografią. François Sureau pisze zgodnie z kanonem żywotów świętych. Tylko Bóg wie, ile książek opowiedziało o narodzinach Ignacego do życia w świętości. Jego droga była nadzwyczaj stroma. Pozbywa się szat rycerskich, rezygnuje z pozycji dworskiej i przywdziewa strój

Św. Ignacy Loyola

pielgrzymi; wkrótce upodabnia się do włóczęgi, oberwańca i kudłacza; wciąż nie wie, dokąd pójść.

W opactwie Montserrat znajduje duchową pomoc u francuskiego mnicha, obdarzonego wielkim taktem, ale dalej poszukuje swojej drogi. W Manresie, wyczerpany postami, pokutami, przygnieciony swoimi błędami, dręczony skrupułami, zostaje przyjęty do szpitala, gdzie powierzono mu najprostsze posługi. Błaga Boga, by go oświecił.

Alle Bóg milczy. Mileży do tego stopnia, że Ignacy nie może się wzięć modlić, nie jest w stanie już wierzyć, nie może już nawet myśleć ani mówić. Jak liczni inni święci, znalazł się w tak wielkich ciemnościach, że doprowadziło go

to na skraj rozpaczy. Doznaje pokusy, by wszystko porzucić i powrócić, pokonany, do Loyoli. A potem pewnego pięknego dnia zostaje wyzwolony. Staje się wówczas świętym Ignacym, zawsze żołnierzem, wielkim kapitanem, ale w służbie Królestwa. Zostaje generałem zakonu, który zgodnie z jego bardzo szczegółowymi instrukcjami odbuduje Kościół katolicki, a jego listy, dziesięć miesięcy po ich wysłaniu, czyta w Japonii na klęczkach Franciszek Ksawery.

Patrząc z zewnątrz, nawrócenie się Ignacego oraz początki Towarzystwa przypominają powieść rycerską. A jednak François Sureau usunął wszystko, co mogło nadać tej przygodzie malowniczy ton lub barokowy charakter. Wolał ukazać Ignacego jako człowieka szarego, aż do przesady wstrzemięźliwego, prawdziwie uprzejmego, który umiera w swojej celi. Nie zamierzał dać jeszcze jednego opisu życia tego świętego, ale chciał odkryć niewidzialną głębię duszy, która zanim zasnęła pokojem, przeszła wiele doświadczeń i udręk, nie pokazując tego. I prześledzić – na ile to możliwe – tajemniczą drogę duchową.

François Sureau złożył swój talent pisarski u stóp mistrza, jak gdyby zamierzał uświęcić własny literacki czyn. Przypomina to Chateaubrianda, który twierdził, że *Vie de Rancé* napisał jako pokutę zadaną mu przez kierownika duchowego. Jednak Sureau, który nie sugeruje niczego podobnego, jest bardziej dokładny, bardziej uczciwy, bardziej czysty. Jego przejrzysty, prosty styl jest jednocześnie otwarty i tajemniczy, choć wiadomo, że będzie naprawdę jasny jedynie dla czytelników gotowych pójść w jego ślady.

Cała książka jest rzeczywistością «ćwiczeniem», w duchu ćwiczeń św. Ignacego. Jej lektura może nas zbudować, jeśli tego chcemy. Tego rodzaju dzieła wszędzie są rzadkie, a we Francji szczególnie. Zadawała duszę i napelnia radością serce.

Flannery O'Connor i doświadczenie religijne

MICHAEL PAUL GALLAGHER

Kiedy w 1964 r. Flannery O'Connor umarła, w wieku 39 lat, na toczeń rumieniowaty, była już znana, ale i bardzo kontrowersyjną pisarką katolicką. Jej zniekształcający rzeczywistość styl zaskakiwał i dezorientował czytelników, ale taki właśnie efekt chciała osiągnąć. Wiara łączyła się u niej często z ukazywaniem w krzywym zwierciadle lub podawaniem w wątpliwość tego, co w nas samych lub w religii uważamy za oczywiste.

Po śmierci stała się jeszcze bardziej znana. Thomas Merton porównał ją nawet do Sofoklesa, a do księgarń trafiło ponad 70 książek poświęconych jej pisarstwu. Gdy zostały opublikowane jej eseje i listy, okazało się, że jest ona XX-wieczną pisarką o najwyraźniejszej świadomości teologicznej. O'Connor mówiła o sobie, że jest «wjejską tomistką», która co wieczór przed zaśnięciem przez 20 minut czyta Akwinatę. Oto jak w liście z 1955 r. z charakterystyczną dla siebie ironią naśladuje styl *Summary*: «Gdyby w międzyczasie miała wejść moja matka, mówiąc: Zgaś światło. Jest późno, rzekłabym z palcem uniesionym do góry i anielskim wyrazem pogodnej i rozjaśnionej twarzy: 'Ja utrzymuję, że jest całkiem inaczej: skoro światło jest wieczne i nieograniczone, nie można go zgasić. Zamknij więc oczy'».

Irlandzki pisarz Brian Moore, zdeklarowany agnostyk, przyznał, że nie cenil pisarstwa Flannery O'Connor aż do dnia, w którym wpadł mu w ręce gruby tom jej listów *The Habit of Being* i przekonał się, jak bogaty w ironię był jej styl. Pisarka w dowcipny i lekki sposób opisywała szczegóły codzienności, ale spotkania z łaską

relacjonowała obszernie i z wielką powagą. O'Connor była uczulona na typowo katolicką skłonność do dawania gotowych odpowiedzi i związanego z tym rozdzielania rozumu i wyobraźni. Od tego typu ograniczonego podejścia można się uwolnić tylko dzięki «uświadomieniu sobie, że wiara jest 'chodzeniem w ciemności', a nie teologicznym rozwiązaniem tajemnicy».

Flannery O'Connor, «Autoportret» (1952 r.)

Powiedziała kiedyś, że sądząc po listach, które otrzymywała, lepiej od innych ludzi rozumieją ją więźniowie, być może dlatego, że mają większe doświadczenie w zakresie konfliktów i destrukcji. Ona też zresztą nauczyła się niejednego o walce i ciemnych stronach życia, zwłaszcza podczas długich zmagani z chorobą. Wkrótce po tym, jak skończyła 20 lat, dowiedziała się, że może przedwcześnie umrzeć, i to niewątpliwie sprawiło, że wyczuwa się u niej pośpiech. W jej listach nie ma śladów użalania się nad sobą, i z irytacją odnosiła się do tych,

którzy twierdzili, że jej pisarstwo było naznaczone przez chorobę. «Piszę głową, a nie nogami» – powiedziała w wywiadzie, gdy w pytaniu pojawiła się aluzja do tego, że chodzi o kulach.

Wielokrotnie pisarka ukazywała, jak trudnej zmiany punktu widzenia wymaga wiara, a także wybiegi, do których się uciekamy, by «obejść» jej najbardziej uciążliwe wymogi. Pewnej kobiecie, która narzekała, że jej opowiadania «nie pokrzepiają jej serca», kiedy zmęczona wraca wieczorem do domu, odpowiedziała, że «jej serce doznałoby pokrzepienia, gdyby się znalazło we właściwym miejscu». Mówiła też, że kiedy nasze poczucie zła ulega osłabieniu, z łatwością zapominamy, «ile kosztuje jego naprawienie». Eliot uznał jej «niezwykły talent», ale niektóre jej opowiadania «napelniały go grozą», a jego nerwy nie znosiły tak silnych wstrząsów. O'Connor ucieczyłaby tego typu reakcja: «Trzeba używać takiej samej siły, jak czasy, które nas odrzucają». Kiedy otaczająca nas kultura nie podziela naszej wiary chrześcijańskiej, «trzeba uciekać się do wstrząsu, żeby zwrócić uwagę na swoją wizję; do głuchego trzeba krzyknąć, a temu, kto jest prawie ślepy, należy pokazywać wielkie i szokujące obrazy».

O'Connor opowiadała historie fundamentalistów z *Bible Belt* (południowej części Stanów Zjednoczonych, uważanej za twierdzą religijnych konserwatystów), a jej bohaterów wyróżniała niezłomna wiara bądź równie radykalny ateizm. Opisywała wiarygodne i bogate w elementy komizmu sytuacje, po czym kierowała narrację i czytelników w stronę «tajemnicy i nieoczekiwanych wydarzeń», ponieważ «tajemnica budzi w nowo-

Sexto Canegallo, «Tlum» (1920 r.)

czesnym umyśle zażenowanie» i w procesie edukacji dąży się do jej zepchnięcia w niebyt.

Utrzymywała wręcz, że poszerzanie granic ludzkiej wyobraźni jest istotnym zadaniem nie tylko pisarza katolickiego, ale samego Kościoła rzymskiego. Poprzez swoje opowiadania chciała służyć wierze pobudzając i przemieniając wyobraźnię czytelników, którym jednocześnie ukazywała szerszą wizję rzeczywistości. «Prorok jest realistą w zakresie odległości» w tym sensie, że widzi «z bliska rzeczy odległe» i rozróżnia rzeczy będące w zasięgu ręki, a także «ich uboczne znaczenie».

Przykładem tego profetycznego realizmu są niektórzy jej bohaterowie, a także stosowane przez nią zabiegi narracyjne. «Jest to realizm, który nie cofa się przed zniekształcaniem tego, co widoczne, by ukazać ukrytą prawdę». A z ukrytą prawdą prawie zawsze łączy się łaska, która zaskakuje, nie tyle jak cicho brzmiała muzyka, ile jak boska eksplozja. Pisarka bardzo wyraźnie twierdziła, że przemiana musi mieć charakter burzliwy: «Nie wiem, czy ktoś

może się nawrócić, jeśli nie ujrzy światła, które oślniewa i unicestwia, błysku, który trwa całe życie». Nasuwają mi się przez skojarzenie słowa Sebastiana Moore'a, który twierdził, że Ewangelia «to życie, które napotykać w nas przeszkodę, wybuch». Flannery O'Connor była katoliczką dumną i przywiązaną do tradycyjnej wiary, ale bez wahania krytykowała i wyszydzała wady Kościoła. «Idealne chrześcijaństwo nie istnieje». Choć wielu bohaterów jej książek wywodzi się z tradycji Kościoła ewangelickiego, była przekonana, że «samozadowolenie jest Wielkim Grzechem katolickim. Odnajduję go w sobie samej». Ludzie znający «tylko katolików, którzy są twardogłowymi jansenistami», słusznie czują do nich niechęć: taka *forma mentis* nie jest wiarą, ale «swoistym fałszywym pewnikiem», w którym «ciało Chrystusa» zostaje zastąpione przez «system uspokajający prostego człowieka».

Jeśli z jednej strony krytykowała powierzchowną przynależność do Kościoła, to z drugiej za-

wsze była gorącą zwolenniczką wiary w autentyczny sposób opierającej się na Kościele. Bez «ręczystwie imaginatywnej wizji tego, czym jest Kościół», powiedziała do swego przyjaciela Cecila Dawkinsa w 1959 r., łatwo o jego socjologiczną karykaturę, którą się odrzuca, zapominając, że «dogmat strzeże tajemnicy». Większość dyskusji o religii była, jej zdaniem, zafalszowana przez niewiedzę, powierzchowność i nieadekwatność w stosunku do prawdziwej natury problemów. Bez «szerszej wizji imaginatywnej» niemożliwa jest «wrażliwość na rzeczywistość duchową». Aby wskazać wizji imaginatywnej charakter, jej utwory musiały pobudzać wyobraźnię duchową i ukazywać realizm wydarzeń wcielenia i odkupienia, wskazując na to, jak poważną rzeczą jest każdy wybór nakazany przez wiarę. Wydaje się, że pisarkę bardziej interesowała preewangelizacja niż bezpośredni przekaz Ewangelii (choć ta terminologia jej by się nie spodobała). Wątki jej powieści w pośredni sposób mają na celu bardziej pobudzenie zainteresowania do-

świadczeniem religijnym niż przekaz konkretnych treści wiary czy nauczania.

Z naciskiem podkreślała, że spotkanie z łaską rodzi konflikt i że jeśli czytelnicy tego nie rozumieją, odrzuca jej dzieła jako wyraz czystego pesymizmu. «Wszystkie moje historie mówią o oddziaływaniu łaski na postaci, które niechętnie się jej poddają, ale większość osób myśli, że są to historie twarde, pełne desperacji i brutalne». Nie traciła czasu dla tych, którzy widzieli w religii sposób na zaspokojenie swoich prawdziwych bądź wymyślonych potrzeb, toteż często mówiła o wierze ostrymi słowami: «Prawda nie zmienia się w zależności od

tego, czy potrafimy znieść jej emocjonalny ciężar». Po jej śmierci «Time» nie bez racji stwierdził, że «pisała wyłącznie o rzeczach ostatecznych». Rzeczywiście wątki jej utworów mówiły często o osobach, które nieoczekiwanie stały w obliczu śmierci bądź sądu, i rzeczywiście opisywała ona tego typu sytuacje w sposób bezlitosny, pragnąc wstrząsnąć zadwolonego z siebie i biernego czytelnika. Wielkie wrażenie zrobiło na niej następujące zdanie Emmanuela Moumiera: «Miłość jest walką: życie jest pojedynkiem ze śmiercią». Musiała na co dzień mieć poczucie swojej śmiertelności, choć w jej utworach nigdy nie znajdujemy bezpośrednich odnie-

ień autobiograficznych. Przekształcała swoje mroczne myśli w komiczne historyjki, w których wyczuwalne były odniesienia do wcielenia, ale pozbawione akcentów moralizatorskich.

Nasz zmysł Boga może stać się wygodną i bezpieczną podporą. O'Connor chce nas zatem skierować na trudniejsze ścieżki samopoznania, przygotowując drogę dla Boga, który zawsze jest większy – i bardziej wymagający – niż byśmy chcieli.

Obszerne fragmenty artykułu «Spróbujmy oślnić świat, który nas odrzuca», opublikowanego w czasopiśmie «Vita e Pensiero»

Geniusz kobiecy w Kościele

Wywiad z Alessandrą Ciattini Montanini

CLAUDINE GATAYIJA UWIZERA

Bezpośrednio w służbie Stolicy Apostolskiej od lat pracuje wiele kobiet, zakonnic i świeckich, które «dzięki swojej specyficznej wrażliwości i twórczym zdolnościom wnoszą ważny wkład w zarządzanie Kościołem». Ogólnie rzecz biorąc, tysiące kobiet «sprawuje odpowiedzialne funkcje kierownicze w Kościele powszechnym». Tak mówi o tym zjawisku, coraz powszechniejszym, Alessandra Ciattini Montanini, która wywodzi się z Toskanii, ale od dawna mieszka w Rzymie, gdzie w 1979 r. zaczęła pracować w Stowarzyszeniu Katolickich Lekarzy Włoskich (*Associazione Medici Cattolici Italiani* – AMCI), a od 1985 r. w Papieskiej Radzie ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia i Chorzych.

Konstytucja «Lumen gentium» mówi, że powołaniem wiernych świeckich jest «szukanie królestwa Bożego przez zajmowanie się sprawami

świeckimi i kierowanie nimi po myśli Bożej» (n. 31). W jaki sposób kobiety mogą to urzeczywistniać?

Powołaniem wiernych świeckich, a szczególnie kobiet jest wykonywanie swoich zadań w rodzinie bądź w miejscu pracy z godnością, powściągliwie, z głębokim szacunkiem dla innych. Dziś bardzo trudno jest być kobietą w sposób autentyczny. Tym bardziej że szerzy się stereotypowy obraz kobiety, bardzo daleki od wizji chrześcijańskiej. Jednak właśnie w tego typu sytuacjach kobieta, odkrywając swe wrodzone powołanie, może stać się strażniczką wartości ludzkich i etycznych, którym świadectwo dawały przez wieki liczne wzorcowe postaci kobiet chrześcijańskich.

Czy kobieta może wnieść w życie społeczeństwa jakiś szczególny wkład?

Jestem przekonana o wartości i sile modlitwy. Kiedy kobiecie udaje się połączyć życie duchowe z tym, co robi – w rodzinie, w

pracy lub na polu religijnym – osiąga wewnętrzną równowagę i pogodę ducha, które są widoczne również na zewnątrz. Synteza modlitwy i działania jest zresztą cechą znamionującą świętość wielu kobiet w historii Kościoła: w czasach nam bliższych Matka Teresa z Kalkuty właśnie z codziennej modlitwy czerpała siłę do realizacji swojego nadzwyczajnego projektu miłości w służbie ubogich i cierpiących.

Zanim zaczęła pani pracować w Papieskiej Radzie ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia i Chorzych, przez wiele lat zdobywała pani doświadczenie w katolickich ośrodkach służby zdrowia. Jakie są pani konkretne zadania w tej dyktasterii?

Pracuję tu od jej założenia, czyli od 11 lutego 1985 r., kiedy to Jan Paweł II utworzył specjalny organ dla katolików pracujących w służbie zdrowia na całym świecie. Posługiwanie chorym jest «integralną częścią posłannictwa» Kościoła, jak czytamy w *motu pro-*

prio «*Dolentium hominum*», którym Papież powołał do życia tę dykasterię. Moja praca polega na pomaganiu przewodniczącemu abpowi Zygmuntovi Zimowskiemu, a także na koordynowaniu takich inicjatyw, jak Światowy Dzień Chorego, doroczna konferencja międzynarodowa, która odbywa się w listopadzie, zgromadzenie plenarne; zapoznając się też z dokumentami przesyłanymi przez Kościoły lokalne bądź organizacje międzynarodowe, dotyczącymi kwestii związanych ze zdrowiem i życiem, przygotowuję akty i dokumenty.

Jaką rolę odgrywa dykasteria w dziedzinie służby zdrowia?

Zadaniem Rady jest upowszechnianie, wyjaśnianie i obrońa nauczania Kościoła w tym zakresie, a także zapoznanie się z wytycznymi programowymi polityki zdrowotnej i konkretnymi inicjatywami, podejmowanymi na poziomie międzynarodowym oraz w różnych krajach i ich analizowanie. Dotyczy to zarówno pracy naszego biura, jak też działalności koordynacyjnej i współpracy z duchownymi odpowiedzialnymi za duszpasterstwo służby zdrowia, przewodniczącymi konferencji episkopatu i przedstawicielami papieża w świecie. Dzięki kooperacji z organizacjami i stowarzyszeniami, których członkami są katolicy świeccy pracujący w służbie zdrowia, mamy możliwość zapoznawania się z nowymi problemami i staramy się zaspokajać różne potrzeby. W ten sposób Kościół, dzięki liczным wolontariuszom i pracownikom służby zdrowia, konsekrowanym i świeckim – wśród których jest bardzo wiele kobiet – okazuje swoją troskę o chorych i potrzebujących. Na przykład poprzez fundację Dobry Samarytanin, organ wykonawczy Rady w służbie cierpiących, zwłaszcza na kontynencie afrykańskim.

Co może pani powiedzieć o swoim doświadczeniu kobiety pracującej w Kurii Rzymskiej?

Mary Ann Glendon,
prezes Papieskiej Akademii Nauk Społecznych

Współpracowałam z abpem Fiorenzem Angelinim, kiedy był krajowym asystentem AMCI, a także później, kiedy został mianowany pierwszym przewodniczącym dykasterii ds. duszpasterstwa pracowników służby zdrowia i wyniesiony do godności kardynalskiej. Jednocześnie skończyłam studia na wydziale nauk politycznych, wyszłam za mąż i urodziłam troje dzieci, dwóch synów i córkę. Moi przełożeni w Radzie odnosili się zawsze do moich potrzeb żony i matki z wielkim zrozumieniem, wspierali mnie i towarzyszyli mi na każdym etapie mojej drogi życiowej, toteż nigdy nie czułam się dyskryminowana w stosunku do innych kolegów.

W opublikowanym niedawno wywiadzie sekretarz generalny Caritas Internationalis Lesley-Anne Knight została przedstawiona jako zajmująca najwyższe stanowisko spośród kobiet pracujących w Watykanie. Co może pani powiedzieć o obecności kobiet w Kurii Rzymskiej?

W służbie Stolicy Apostolskiej pracuje od lat wiele kobiet – zakonnic i świeckich – które dzięki swojej specyficznej wrażliwości i zdolnościom twórczym wnoszą ważny wkład w zarządzanie Kościołem. Na najwyższym szczeblu są aktualnie dwie kobiety, zakonnica i świecka, które pełnią funk-

cje podsekretarzy: s. Enrica Rossanna w Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego oraz Flaminia Giovanelli w Papieskiej Radzie «*Iustitia et Pax*». Inna świecka, Jeanne Baptistine Ralamboarison, jest sekretarzem generalnym Papieskiego Dzieła Dzieciństwa Misyjnego. Wiele bardzo odpowiedzialnych funkcji, związanych z centralnym zarządzeniem Kościoła, sprawują kobiety: myślę na przykład o Marii Voce, przewodniczącej Ruchu *Focolari*, którego statut założycielski wyraźnie mówi, że przewodniczącą ma być kobieta. Również inne ważne ruchy i zgromadzenia zakonne – obecnie zgromadzeń zakonnych żeńskich jest ponad tysiąc – są kierowane przez kobiety. Wiele z tych stowarzyszeń to instytucje publiczne według prawa kanonicznego, a zatem są one podobne do Caritas Internationalis, która ma publiczną osobowość prawną. Nie negując zatem znaczenia tej instytucji, należałoby powiedzieć, że pani Knight jest jedną z tysięcy kobiet, które sprawują odpowiedzialne funkcje w zarządzaniu Kościołem powszechnym.

W tym samym wywiadzie pani Knight mówi, że nigdy nie została zaproszona na zebranie robocze z kardynałem Sekretarzem Stanu i że spotykała się tylko z podsekretarzami dykasterii watykańskich. Czy ma to związek z faktem, że jest kobietą?

W spotkaniach roboczych z Sekretarzem Stanu uczestniczą z zasady szefowie dykasterii. Jednakże właśnie po to, by mógł większą troską otoczyć ogromny świat różnych rzeczywistości, kobiecych i męskich, Sekretarz Stanu ma do dyspozycji skuteczną sieć współpracowników, złożoną z sekretarzy, podsekretarzy i urzędników dykasterii należących do Kurii. Na podstawie własnego doświadczenia mogę powiedzieć, że decydują oni coraz bardziej obecność kobiet w Kościele, a wkład kobiet cieszy się uznaniem ze względu na ich intuicję, mądrość i równo-

wagę. Wkład ten jest pokazywany na przykład w Radzie, w której pracuję, wśród urzędników i współpracowników jest osiem kobiet. Nasza dykasteria zorganizowała w 1998 r. międzynarodowe sympozjum poświęcone kobiecie konsekrowanej w świecie opieki zdrowotnej, na którym wszystkie referaty zostały wygłoszone przez kobiety.

Zgromadzenia kobiece, które zajmują się ubogimi, chorymi lub osobami starszymi, są liczniejsze od zgromadzeń męskich. Czy jest to dowód na specyficzną rolę kobiet w sferze działalności charytatywnej?

Ze względu na swą naturę kobieta niewątpliwie ma większe predyspozycje do opieki charytatywnej nad osobami chorymi i potrzebującymi. Większa wrażliwość i delikatne podejście, związane często z powołaniem i wyborem drogi życiowej, sprawiają, że służba kobiet w tej dziedzinie jest skuteczna i cenna. Potwierdza to fakt, że struktury opieki zdrowotnej, również publiczne, które zwracają się do nas, poszukują kobiecego personelu zakonnego. Jestem również przekonana, że chryzostomi to niewątpliwie korzyści chorym i samemu personelowi medycznemu.

W liście skierowanym do kobiet 29 czerwca 1995 r. Jan Paweł II napisał, że «w przyszłości Kościoła trzeciego millennium nie zabraknie nowych i wspaniałych przykładów 'geniuszu kobiety'» (n. 11). Jak się ten «geniusz» wyraża?

Wielkość kobiecości nie ma związku z gratyfikacjami o charakterze materialnym bądź próżnym działaniem na pokaz. Myślę, że wzorem autentycznej kobiety jest Najświętsza Maryja Panna, która przemawia prostotą i milczeniem. Słuchanie, modlitwa i dyskrekcja dużo bardziej uwydatniają kobiecość niż inne cechy zewnętrzne i rzucające się w oczy. W każdym razie świadectwo i siła moralna wielu kobiet mogą wywierać wpływ na życie Kościoła

również w sposób skromniejszy i mniej widoczny.

Ostatnio w cyklu audiencji generalnych Benedykt XVI podkreślił znaczenie świętych kobiet w Kościele. Która święta mogłaby być wzorem w naszej epoce?

Ja bardzo podziwiam Monikę, matkę Augustyna, być może dlatego, że też jestem matką. Była ona kobietą przykładową, która mocą modlitwy i dzięki wielkiej wierze potrafiła swojego ukocha-

nego syna z powrotem doprowadzić do Boga. Napomknę też, że 7 marca Kościół obchodzi liturgicznie wspomnienie dwóch kobiet męczenniczek, Perpetuy i Felicyty, również urodzonych w Afryce. Druga z nich wybrała absolutną wierność Bogu i po urodzeniu dziecka została zabita na arenie w Kartaginie. Jest to przykład z czasów starożytnych, ale wciąż bardzo aktualny, przykład nierozzerwalnej więzi między świadectwem chrześcijańskim i szcukiem dla rodzącego się życia.

Nowa strona internetowa «L'Osservatore Romano»

19 kwietnia 2011 r., w szóstą rocznicę wyboru Benedykta XVI na papieża, «L'Osservatore Romano», inaugurując swoją stronę internetową, z ufnością przestąpiło próg sieci globalnej.

Dzięki skutecznej pomocy Watykańskiego Serwisu Internetowego i firmy informatycznej Everett gazeta Stolicy Apostolskiej będzie dostępna w swoich różnych wydaniach (codziennym w języku włoskim, tygodniowym w językach włoskim, angielskim, niemieckim, francuskim, hiszpańskim, portugal-

skim, a także miesięcznym w języku polskim).

Wydania tygodniowe i miesięcznik w wersji elektronicznej można zaprenumerować od razu, natomiast włoskie wydanie codzienne będzie dostępne gratis do 31 sierpnia br. (prenumerata będzie ważna od 1 września). Na nowej stronie dziennika Stolicy Apostolskiej (www.osservatoreromano.va) teksty będą publikowane po włosku, a potem stopniowo w innych językach, poczynając od angielskiego.

DZIAŁALNOŚĆ STOLICY APOSTOLSKIEJ

Dekrety w sprawach kanonizacyjnych

2 kwietnia 2011 r. Benedykt XVI upoważnił Kongregację Spraw Kanonizacyjnych do promulgowania 13 dekretów. Dotyczą one:

– cudu przypisywanego wstawiennictwu sługi Bożego Serafina Morazzone, kapłana diecezjalnego, ur. 1 lutego 1747 r. w Mediolanie (Włochy), zm. 13 kwietnia 1822 r. w Chiuso di Lecco (Włochy);

– cudu przypisywanego wstawiennictwu czcigodnego sługi Bożego Klemensa Vismary, kapłana profesza z Papieskiego Instytutu Misji Zagranicznych (PIME), ur. 6 września 1897 r. w Agrate Brianzie (Włochy), zm. 15 czerwca 1988 r. w Mong Ping (Mjanmar);

– cudu przypisywanego wstawiennictwu czcigodnej służebnicy Bożej Heleny Aiello, założycielki Zgromadzenia Maluczkich Sióstr Męki Pana Naszego Jezusa Chrystusa, ur. 10 kwietnia 1895 r. w Montalto Uffugo (Włochy), zm. 19 czerwca 1961 r. w Rzymie;

– cudu przypisywanego wstawiennictwu czcigodnej służebnicy Bożej Marii Katarzyny Irigoyen Echegaray (w zakonie: Marii od Zaślubin), zakonnicy profeski ze Zgromadzenia Służebnic Marii Posługujących Chorym, ur. 25 listopada 1848 r. w Pampelunie

(Hiszpania), zm. 10 października 1918 r. w Madrycie;

– cudu przypisywanego wstawiennictwu czcigodnej służebnicy Bożej Henryki Alfieri (Marii Anieli), zakonnicy profeski ze Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia św. Joanny Antidy Thouret, ur. 23 lutego 1891 r. w Borgovercelli (Włochy), zm. 23 listopada 1951 r. w Mediolanie (Włochy);

– męczeństwa sługi Bożego Piotra-Hadriana Toulorge, kapłana profesza z Zakonu Kanoników Regularnych Premonstratensów, ur. 4 maja 1757 r. w La Quièze (Francja), zabitego z nienawiści do wiary 13 października 1793 r. w Coutances (Francja);

– męczeństwa sług Bożych Franciszka Stefana Lacala, kapłana profesza, i 21 towarzyszy ze Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej, oraz Kandyda Castana San José, wiernego świeckiego, zabitych z nienawiści do wiary w 1936 r. w Hiszpanii;

– heroicznosci cnót sługi Bożego Tomasza Kurialacherry'ego, pierwszego biskupa Changanacherry i założyciela Zgromadzenia Sióstr Adoracji Najświętszego Sakramentu, ur. 14 stycznia 1873 r. w Champakulam (Indie), zm. 2 czerwca 1925 r. w Rzymie (Włochy);

– heroicznosci cnót sługi Bożego Adolfa Châtillon (w zakonie: Teofania Leona), zakonnika profesza ze Zgromadzenia Braci Szkół Chrześcijańskich, ur. 31 października 1871 r. w Nicolet (Kanada), zm. 28 kwietnia 1929 r. w Laval-des-Rapides (Kanada);

– heroicznosci cnót służebnicy Bożej Marii Klary od św. Teresy od Dzieciątka Jezus (Wincenty Damato), mniszki profeski z Zakonu św. Klary z Asyżu, ur. 11 listopada 1909 r. w Barletcie (Włochy), zm. 9 marca 1948 r. w Bari (Włochy);

– heroicznosci cnót służebnicy Bożej Marii Dolores Inglese (Libery Italii, Marii), siostry profeski ze Zgromadzenia Sióstr Wynagrodzicielek Służebnic Maryi, ur. 16 grudnia 1866 r. w Rovigo (Włochy) i tam zm. 29 grudnia 1928 r.

– heroicznosci cnót służebnicy Bożej Irenej Stefani (Aurelii), siostry profeski z Instytutu Sióstr Misjonarek Maryi Pocieszycielki, ur. 22 sierpnia 1891 r. w Anfo (Włochy), zm. 31 października 1930 r. w Gikondi (Kenia);

– heroicznosci cnót sługi Bożego Bernarda Lehnera, wiernego świeckiego, ur. 4 stycznia 1930 r. w Herrngiersdorfie (Niemcy), zm. 24 stycznia 1944 r. w Ratzbonie (Niemcy).

Kronika

16 III – Kard. Tarcisio Bertone, Sekretarz Stanu Stolicy Apostolskiej, podczas wizyty na Kwirynale w przeddzień 150. rocznicy zjednoczenia Włoch przekazał prezydentowi Giorgiowi Napolitanowi przesłanie Benedykta XVI.

18 III – Podczas konferencji prasowej w Watykanie kard. Gianfranco Ravasi, przewodniczący Papieskiej Rady Kultury, i o. Laurent Mazas, dyrektor powstałego z inicjatywy tej Rady Dziedzińca Pogan, przedstawili dziennikarzom program jego inauguracji w dniach 24-25 marca br. w Paryżu.

19 III – Na zakończenie wielkopostnych rekolekcji dla Ojca Świętego i Kurii Rzymskiej, które odbywały się w watykańskiej kaplicy *Redemptoris Mater*, Papież wygłosił improwizowane przemówienie; podziękował w nim rekolekcyjniście, francuskiemu karmellicie bosemu o. François-Marie Léthelowi, za wygłoszone nauki. Do o. Léthela Ojciec Święty napisał również specjalny list * Uroczystość św. Józefa to także dzień imienin Papieża. W Sali Klemen-

tyńskiej dziekan Kolegium Kardynalskiego kard. Angelo Sodano złożył mu życzenia w imieniu uczestników rekolekcji.

20 III – Rano Benedykt XVI odwiedził nową parafię pw. św. Korbiniána w rzymskiej dzielnicy Infernetto-Casal Palocco, gdzie odprawił Mszę św., podczas której poświęcił kościół parafialny * *Aniol Pański* z Papieżem. Po modlitwie maryjnej Ojciec Święty, w związku z międzynarodową interwencją zbrojną w Libii, zwrócił się z apelem do władz politycznych i wojskowych o zapewnienie ludności cywilnej w tym kraju bezpieczeństwa oraz pomocy humanitarnej (słowo do Polaków zamieszczamy na s. 40).

21 III – Pierwsza grupa biskupów z Indii rozpoczęła wizytę *ad limina Apostolorum*, która potrwa do 8 kwietnia * Kard. Leonardo Sandri, prefekt watykańskiej Kongregacji dla Kościołów Wschodnich, wystosował list do wszystkich pasterzy Kościoła powszechnego z prośbą o pomoc materialną chrześcijanom w Ziemi Świętej.

Benedykt XVI z syromalankarskimi biskupami z Indii (25 marca)

22 III – W Biurze Prasowym Stolicy Apostolskiej odbyła się prezentacja dekretu Kongregacji Edukacji Katolickiej o reformie kościelnych studiów filozoficznych. Wzięli w niej udział kard. Zenon Grocholewski, prefekt tejże Kongregacji, abp Jean-Louis Brugues OP, jej sekretarz, oraz o. Charles Morerod OP, rektor Papieskiego Uniwersytetu św. Tomasa z Akwinu (*Angelicum*) w Rzymie. Reforma dotyczy kościelnych wydziałów filozoficznych i teologicznych, a także związanych z nimi instytutów filozoficznych i teologicznych, a wśród nich także wyższych seminariów.

23 III – Audjencia generalna. Katecheza papieska była poświęcona św. Wawrzyńcowi z Brindisi. (słowo do Polaków zamieszczamy na s. 33).

25 III – Został opublikowany list Benedykta XVI do Wielce Błogosławionego Béchary Boutrosa Raï, nowo wybranego maronickiego patriarchy Antiochii, w którym Papież, przyjmując jego prośbę o *ecclesiastica communio*, potwierdza jego wybór * Rano w Kaplicy *Redemptoris Mater*, w obecności Ojca Świętego, kaznodzieja Domu Papieskiego o. Raniero Cantalamessa OFMCap wygłosił pierwszą z nauk wielkopostnych, których temat w tym roku brzmi: «Na to zaś wszystko [przywdziejcie] miłość» (Kol 3, 14) * Papież spotkał się z grupą syromalankarskich biskupów z Indii, odbywających wizytę *ad limina Apostolorum*, do których wygłosił przemówienie. W imieniu przybyłych powitał go syromalankarski arcybiskup większy Triwandrum Baselios Cleemis Thottunkal * Ojciec Święty przyjął na audjencji w Auli Błogosławieństw uczestników kursu nt. forum wewnętrznego, zorganizowanego przez Penitencjarie Apostolską * Benedykt XVI skierował przesłanie wideo do młodzieży, zgromadzonej wieczorem przed paryską katedrą Notre-Dame na inauguracji Dziedzińca Pogan.

26 III – W Auli Pawła VI Ojciec Święty spotkał się z pielgrzy-

mami z włoskiej diecezji Terni-Narni-Amelia, którzy przybyli z okazji 30. rocznicy wizyty w ich mieście i tamtejszej hucie Jana Pawła II. Benedykt XVI w przemówieniu do nich mówił o poszanowaniu godności ludzkiej pracy, która powinna zbliżać człowieka do Boga oraz do innych ludzi.

27 III – Benedykt XVI udał się do Fosse Ardeatine w Rzymie, miejsca dokonanej przez Niemców 24 marca 1944 r. egzekucji 335 Włochów, gdzie obecnie znajduje się pomnik ofiar hitlerowskich zbrodni. Do złożenia wizyty Papież został zaproszony przez Krajowe Stowarzyszenie Włoskich Rodzin Męczenników Poległych za Wolność Ojczyzny (ANFIM) * *Anioł Pański* z Papieżem; po modlitwie maryjnej Ojciec Święty zwrócił się z apelem do organizacji międzynarodowych, władz wojskowych i politycznych o zaprzestanie działań zbrojnych w Libii (słowo do Polaków zamieszczamy na s. 41).

28 III – Benedykt XVI wystosował przesłanie do kard. Ennia Antonellogo, przewodniczącego Papieskiej Rady ds. Rodziny, z okazji odbywającego się w Bogocie w Kolumbii spotkania biskupów odpowiedzialnych za komisję episkopatów ds. duszpasterstwa rodzin i obrony życia w krajach Ameryki Łacińskiej i na Karaibach.

30 III – Katechezę podczas audyencji generalnej Papież poświęcił św. Alfonsowi Marii de Liguori; mówił także o tragicznej sytuacji w Wybrzeżu Kości Słoniowej; pozdrowił m.in. nowego arcybiskupa większego Kijowa-Halicza Światosława Szewczuka oraz towarzyszących mu biskupów i wiernych ukraińskiego Kościoła greckokatolickiego (słowo do Polaków zamieszczamy na s. 36).

31 III – Z okazji tegorocznego święta Wesak Papieška Rada ds. Dialogu Międzyreligijnego opublikowała przesłanie do buddyistów, którego temat brzmi: «W poszukiwaniu prawdy w wolności.

Chrześcijanie i buddyści żyją w pokoju». Dążenie do prawdy jest koniecznym warunkiem osiągnięcia prawdziwego pokoju – czytamy m.in. w przesłaniu dykasterii – a wszyscy ludzie są zobowiązani do poszukiwania prawdy. W dzisiejszym świecie, w którym występują różne formy sekularyzmu i fundamentalizmu, często wrocie prawdziwej wolności i wartościom duchowym, dialog religijny może przyczynić się do znalezienia drogi do pokoju i współpracy dla dobra wszystkich oraz do respektowania podstawowego prawa człowieka do wolności sumienia i wolności kultu. W tym roku święto Wesak obchodzone jest w Japonii 8 kwietnia, a w większości krajów Dalekiego Wschodu 10 lub 17 maja.

1 IV – Ojciec Święty wystosował telegram kondolencyjny do kurii syromalabarskiego arcybiskupstwa większego Ernakulam-Angamaly w Indiach po śmierci kard. Varkeya Vithayathila, zwierzchnika tego Kościoła.

2 IV – Benedykt XVI przyjął kard. Angela Amata, prefekta Kongregacji Spraw Kanonicznych, na prywatnej audyencji, podczas której upoważnił Kongregację do promulgowania 13 nowych dekretów: 5 z nich dotyczy cudu przypisywanego wstawiennictwu sług Bożych, 2 – męczeństwa, a 6 – heroicznego cnót.

3 IV – *Anioł Pański* z Papieżem. Pozdrawiając pielgrzymów po włosku, Ojciec Święty wspominał m.in. o zbliżającej się beatyfikacji Jana Pawła II.

6 IV – Audyencja generalna na placu św. Piotra. Katechezę Papież poświęcił św. Teresie z Lisieux. Na zakończenie zaapelował o pokój w Wybrzeżu Kości Słoniowej i Libii; pozdrowił m.in. żydowskich i palestyńskich studentów, którzy uczestniczyli w audyencji, oraz Polaków.

7 IV – W południe w Sali Konsystorza Benedykt XVI spotkał się z 36-osobową grupą syromalabar-

skich biskupów z Indii odbywających wizytę *ad limina Apostolorum*. W przemówieniu mówił o roli biskupa jako orędownika jedności Kościoła, o odpowiedzialności za komunikację kościelną w Indiach, gdzie występują różnorodne obrządki i tradycje religijne. Wyraził również Kościołowi syromalabarskiemu uznanie za działalność charytatywną oraz zalecił, by biskupi troszczyli się o właściwą i powszechną formację osób zakonnych, poczynając od odpowiedniego rozeznaniania powołań.

8 IV – Ojciec Święty przyjął w Sali Konsystorza 50-osobową grupę uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Komisji ds. Ameryki Łacińskiej, które było poświęcone pobożności ludowej w kontekście misji kontynentalnych, zaleczanych przed czterema laty przez konferencję w Aparecizie. W przemówieniu Papież powiedział m.in., że nowa ewangelizacja Ameryki Łacińskiej oraz odnowa jej chrześcijańskiej świadomości musi uwzględniać tamtejszą głęboką pobożność ludową.

9 IV – W Watykanie odbyła się projekcja filmu dokumentalnego *Jan Paweł II. Szukaniem was*, po której Benedykt XVI wygłosił krótkie przemówienie, nazywając w nim polskiego Papieża «wielkim apostołem Chrystusa».

10 IV – *Anioł Pański* z Papieżem. Zwracając się do Polaków, Ojciec Święty powiedział m.in.: «Dzisiaj, gdy obchodzicie rocznicę katastrofy lotniczej pod Smoleńskiem, w której zginął prezydent waszego kraju i inne osoby udające się na uroczystości w Katyniu, łącząc się z wami w tej szczególnej narodowej modlitwie» * Po południu Benedykt XVI odwiedził kard. Giovanniego Canestriego, który 12 kwietnia br. obchodził 70. rocznicę święceń kapłańskich. Papieżowi towarzyszyli m.in. Sekretarz Stanu kard. Tarcisio Bertone i osobisty sekretarz ks. prał. Georg Gänswein * W Koczinie w Indiach odbył się pogrzeb kard. Varkeya Vithayathila,

na którym Papieża reprezentował abp Cyril Vasil', sekretarz Kongregacji dla Kościołów Wschodnich.

11 IV – Papież przyjął na specjalnej audyencji Filipa Vučaka, nowego ambasadora Chorwacji przy Stolicy Apostolskiej, który złożył listy uwierzytelniające swego rządu. W przemówieniu Benedykt XVI nawiązał do tego, że Chorwacja wkrótce stanie się członkiem Unii Europejskiej, i wyraził nadzieję, że będzie ona

umiała bronić swej tożsamości. Wspomniał o religijnej tradycji tego kraju, uznanego już w XVI w. przez papieża Leona X za «przedmurze chrześcijaństwa», i o tym, że bieżący rok został ogłoszony przez chorwacki parlament Rokiem Rogera Boškovicia, XVIII-wiecznego chorwackiego jezuita, fizyka, astronoma, matematyka, architekta, filozofa i dyplomaty. Papież odwiedzi Chorwację w dniach 4-5 czerwca br. * W dzienniku «L'Observatore Romano» został opublikowany dekret Kon-

gregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z 2 kwietnia br., który wyznacza 22 października na dzień wspomnienia liturgicznego Jana Pawła II w diecezji rzymskiej i w Polsce, zgodnie z dokumentem tej dykasterii z 1997 r., który ogranicza kult błogosławionego do pewnego regionu geograficznego.

12 IV – Przewodniczący Papieskiej Rady ds. Dialogu Międzyreligijnego kard. Jean-Louis Tauran wystąpił w imieniu Stolicy Apo-

Śp. kard. Varkey Vithayathil

1 kwietnia br. zmarł w Ernakulam, w stanie Keral, zwierzchnik syromalabarskiego Kościoła katolickiego w Indiach kard. Varkey Vithayathil, arcybiskup większy Ernakulam-Angamaly.

Urodził się 29 maja 1927 r. w Parur w syromalabarskim arcybiskupstwie większym Ernakulam-Angamaly, w rodzinie wielodzietnej. Do szkoły podstawowej uczęszczał w North Paravur i Thiruvananthapuram, a później do kolegiów w Thiruvananthapuram i Trichy. Następnie wstąpił do Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela (redemptorystów), w którym 2 sierpnia 1947 r. złożył pierwsze śluby zakonne. Po ukończeniu studiów filozoficzno-teologicznych 12 czerwca 1954 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1955 r. rozpoczął studia na Wydziale Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu św. Tomasza z Akwiny w Rzymie, które ukończył w 1959 r.

Po powrocie do ojczyzny przez prawie 25 lat wykładał prawo kanoniczne w wyższym seminarium redemptorystów, a także inne przedmioty w różnych seminariach w Bangalurdzie. W 1972 r. uzyskał master z filozofii na Uniwersytecie Karnataki. Był prowincjałem redemptorystów w Indiach i w Sri Lance (1978-1984), przewodniczącym Krajowej Konferencji Duchowieństwa (1984-1985). Z nominacji Jana Pawła II w latach 1990-1996 pełnił funkcję administratora apostolskiego klasztoru benedyktyńskiego w Asirvanam w Bangalurdzie. Dopomógł licznym zgromadzeniom zakonnym – zarówno obrządku

łacińskiego, jak i syromalabarskiego – zrewidować konstytucje po Soborze Watykańskim II.

11 listopada 1996 r. został wyniesiony do godności arcybiskupa (tyt. Acrida) i mianowany administratorem apostolskim *sede vacante et ad nutum Sanctae Sedis* Ernakulam-Angamaly obrządku syromalabarskiego; sakrę biskupią przyjął 6 stycznia 1997 r., a 19 kwietnia tegoż roku Jan Paweł II nadał mu nowy kościół tytularny Antinoe. 18 grudnia 1999 r. został mianowany arcybiskupem większym Ernakulam-Angamaly obrządku syromalabarskiego. Na konsystorzu 21 lutego 2001 r. Jan Paweł II wyznaczył go do godności kardynalskiej i nadał kościół tytularny św. Bernarda *alle Terme*.

Od 1997 r. był przewodniczącym Synodu Kościoła Syromalabarskiego, a w latach 2008-2010 – przewodniczącym Konferencji Episkopatu Indii, do której należą biskupi łacińscy, syromalabarscy i syromalankarscy. Był również członkiem Papieskich Rad ds. Tekstów Prawnych i ds. Popierania Jedności Chrześcijan, a ostatnio Kongregacji dla Kościołów Wschodnich.

W 1998 r. uczestniczył w Specjalnym Zgromadzeniu Synodu Biskupów poświęconym Azji oraz w trzech zwyczajnych zgromadzeniach synodalnych: w 2001, 2005 i 2008 r. W 2005 r. wziął udział w konklawe, na którym został wybrany na papieża Benedykt XVI.

Kard. Vithayathil z zaangażowaniem bronił życia i rodziny, opiekował się najuboższymi, działał na rzecz wolności religijnej w Indiach i sprzeciwiał się wszelkim formom dyskryminacji.

stolskiej na sesji Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy w Strasburgu. Przypomnił m.in., że europejski humanizm zakorzeniony jest w wierze chrześcijańskiej, oraz o roli tej wiary w dzisiejszej kulturze, a także zachęcił Radę Europy do odważnego popierania i obrony wolności religijnej.

13 IV – Tematem katechezy Benedykta XVI, wygłoszonej podczas audyencji generalnej, była świętość. Papież pozdrowił m.in. osoby, które w dniach 15-17 kwietnia br. wezmą udział w III Krajowym Spotkaniu Rodzin w Melbourne w Australii * W Biurze Prasowym Stolicy Apostolskiej odbyła się prezentacja *Youcat* (Katechizmu Kościoła Katolickiego dla Młodzieży), przygotowanego dla uczestników XXVI Światowego Dnia Młodzieży, który odbędzie się w dniach 16-21 sierpnia br. w Madrycie. Dokonał jej kard. Stanisław Ryłko, przewodniczący Papieskiej Rady ds. Świeckich; kard. Christoph Schönborn, metropolita Wiednia; abp Rino Fisichella, przewodniczący Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji; Bernhard Meuser, promotor i wydawca *Youcat*; Nico-

laus Magnis i Isabelle Meuser, przedstawiciele młodzieży, którzy uczestniczyli w jego przygotowaniu * Zakończyły się w Watykanie 3-dniowe obrady czwartej sesji plenarnej komisji ds. Kościoła katolickiego w Chinach, ustanowionej przed 4 lata przez Benedykta XVI. Wzięli w nich udział zwierzchnicy dykasterii Kurii Rzymskiej, których dotyczą odnośne kwestie, przedstawiciele episkopatu chińskiego i zgromadzeń zakonnych. Obrady były poświęcone sytuacji duszpasterskiej w chińskich diecezjach ze szczególnym uwzględnieniem trudności, jakie napotyka Kościół we wprowadzaniu w życie Ewangelii w aktualnych warunkach społecznych i kulturowych. Na zakończenie obrad ich uczestnicy wystosowali przesłanie do katolików w Chinach.

14 IV – Benedykt XVI udzielił prywatnej audyencji prezydentowi Łotwy Valdisowi Zatlersowi, który następnie spotkał się z Sekretarzem Stanu kard. Tarcisjem Bertone i sekretarzem ds. relacji z państwami abpem Dominikiem Mambertim. Rozmowy dotyczyły dwustronnych relacji, wyzwana społecznych w obliczu kryzysu

gospodarczego oraz wkładu Kościoła w życie Łotwy, gdzie katolicy stanowią ok. 20% ludności kraju * W Sali Klementyńskiej odbyło się spotkanie Papieża z maronickim patriarchą Antiochii Bécharą Boutrossem Raï, któremu towarzyszyła 150-osobowa delegacja Kościoła maronickiego. Przybył on, by podziękować Ojcu Świętemu za *ecclesiastica communio*, czyli za formalne potwierdzenie jego wyboru na urząd patriarchy. Kościół maronicki zawsze pozostawał w jedności z Rzymem i papieżem.

15 IV – W «L'Osservatore Romano» został opublikowany list Papieża do kard. Leonarda Sandriego, prefekta Kongregacji dla Kościołów Wschodnich, w którym Benedykt XVI mianuje go swoim delegatem na uroczystość z okazji *ecclesiastica communio*, obchodzoną z patriarchą Antiochii Bécharą Boutrossem Raï i wspólnotą maronicką tego dnia po południu w Bazylice Watykańskiej * Kaznodzieja Domu Papieskiego o. Raniero Cantalamessa OFMCap zakończył nauki wielkopostne dla Ojca Świętego i jego współpracowników.

katolików obrządku syromalankarskiego w Kanadzie i w Europie – wszyscy z wizytą *ad limina Apostolorum*.

Po południu: kard. William Joseph Levada, prefekt Kongregacji Nauki Wiary.

26 III – Bp Gerhard Ludwig Müller, ordynariusz diecezji Ratzbona (Niemcy).

Kard. Ivan Dias, prefekt Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów. Bp Abraham Julius Kackannatt, ordynariusz syromalankarskiej diecezji Muvattupuzha (Indie); bp Geevarghese Divanasios Ottathengil, ordynariusz syromalankarskiej diecezji Pathanamthitta (Indie); bp Thomas Eusebios Naickamparambil (tyt. Lares), egzarcha apostolski dla katolików obrządku syromalankarskiego mieszkających w USA oraz wizytator apostolski dla

syromalankarskiego z Indii, przebywających poza *territorium proprium* – wszyscy z wizytą *ad limina Apostolorum*.

28 III – Abp Joseph Perumthottam, metropolita syromalabarskiej archidiecezji Changanacherry; były syromalabarski arcybiskup Changanacherry Joseph Powathil; abp Mathew Moolakkatt OSB, metropolita syromalabarskiej archidiecezji Kottayam; bp pom. w syromalabarskiej archidiecezji Kottayam Joseph Pandarasseril OSB (tyt. Castello di Ripa); abp George Valiamattam, metropolita syromalabarskiej archidiecezji Tellicherry; abp Andrews Thazhath, metropolita syromalabarskiej archidiecezji Trichur; bp pom. w syromalabarskiej archidiecezji Raphael Thattil (tyt. Buruni) – wszyscy z Indii z wizytą *ad limina Apostolorum*. Wielce Błogosławiony Chryzostom II, arcybiskup Nowej Justyniany i całego Cypru, prymas Kościoła prawosławnego na Cyprze, z osobami towarzyszącymi.

31 III – Kard. Raymundo Damasceno Assis, metropolita archidiecezji Aparecida (Brazylia), przewodniczący Rady Episkopatów Ameryki Łacińskiej (CELAM); abp Baltazar Enrique Porras Cardozo, metropolita archidiecezji Mérida (Wenezuela), pierwszy wiceprzewodniczący CELAM; abp Andrés Stanovnik OFMCap, metropolita archidiecezji Corrientes (Argentyna), drugi wiceprzewodniczący CELAM; bp Emilio Aranguren Echeverría, ordynariusz diecezji Holguín (Kuba), przewodniczący Komitetu Ekonomicznego CELAM; bp José Leopoldo González González (tyt. Tuburnica), biskup pomocniczy w archidiecezji Guadalupe (Meksyk), sekretarz generalny CELAM. Wielce Błogosławiony Światosław Szewczuk, arcybiskup większy kijowski-halicki (Ukraina). Abp Robert Zollitsch, metropolita archidiecezji Fryburg Bryzgowijski (Niemcy), przewodniczący Konferencji Episkopatu Niemiec. Bp Mathew Arackal, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Kanjirapally; bp Joseph Kallaragatt, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Palai; bp George Alencherry, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Thuckalay; bp Mathew Anikuzhikattil, ordynariusz syromalabarskiej diecezji

Z maronickim patriarchą Antiochii Bécharą Boutrossem Raï (14 IV)

Idukki – wszyscy z Indii z wizytą *ad limina Apostolorum*.

1 IV – Kard. William Joseph Levada, prefekt Kongregacji Nauki Wiary; bp Alan Stephen Hopes (tyt. Cuncacestre), biskup pomocniczy w archidiecezji Westminster (Wielka Brytania); ks. prał. Keith Newton, ordynariusz ordynariatu personalnego Matki Bożej z Walsingham. Bp Bosco Puthur (tyt. Foraziana), biskup kurialny syromalabarskiego arcybiskupstwa większego Ernakulam-Angamaly; biskupi pomocniczy w Ernakulam-Angamaly: Thomas Chakiath (tyt. Uzippari) i Sebastian Adayantrath (tyt. Macriana maggiore); bp George Punnakottil, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Kothamangalam; bp Lawrence Mukkuzhy, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Belthangady; bp Joseph Njaralakkatt MCBS, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Bhadravathi; bp Jose Porunedom, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Mananthavady; bp George Njaralakkatt, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Mandya; bp Remigiose Inchananiyil, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Thamarassery – wszyscy z Indii z wizytą *ad limina Apostolorum*. 2 IV – Kard. Angelo Amato SDB, prefekt Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych; abp Ivan Jurković (tyt. Corbavia), nuncjusz apostolski w Federacji Rosyjskiej. Br. Alois, przeor Wspólnoty z Taizé. Prof. Rudolf Voderholzer, dyrektor Instytutu im. Papieża Benedykta XVI w Ratybonie. Po południu: kard. Marc Ouellet PSS, prefekt Kongregacji ds. Biskupów. 4 IV – Kard. Joachim Meisner, metropolita archidiecezji kolońskiej; bp Franz-Josef Overbeck, ordynariusz diecezji Essen i ordynariusz polowy – obydwaj z Niemiec. Abp Carlo Maria Viganò (tyt. Ulpiana), sekretarz generalny Gubernatoratu Państwa Watykańskiego. Bp Pauly Kannookadan, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Irinjalakuda; były ordynariusz diecezji Irinjalakuda bp James Pazhayattil; bp Jacob Manathodath, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Palghat; bp Paul Alappatt, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Ramanathapuram; bp John Vadakel CMI, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Bijnor; bp Thomas Thuruthimattam CST, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Gorakhpur – wszyscy z Indii z wizytą *ad limina Apostolorum*. 7 IV – Kard. Juan Luis Cipriani Thorne, metropolita archidiecezji Lima (Peru). Bp Anthony Chirayath, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Sagar; bp Mathew Vanializhakkel CV, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Satna; bp Sebastian Vadakel MSTA,

Audyencje

Od 16 marca do 15 kwietnia zostali przyjęci przez Benedykta XVI na audyencjach prywatnych:

19 III – O. François-Marie Lélhel OCD, rekolekcjonista.

20 III – Kard. Reinhard Marx, metropolita archidiecezji Monachium i Fryzyna (Niemcy); kard. Friedrich Wetter, były metropolita tejże archidiecezji.

21 III – Kard. Marc Ouellet PSS, prefekt Kongregacji ds. Biskupów. Wielce Błogosławiony Baselios Cleemis Thottunkal, syromalankarski arcybiskup większy Triwandrump; biskup pomocniczy w Triwandrump Samuel Ireneos Kattukallil (tyt. Tamalluma); biskup kurialny w Triwandrump Thomas Anthonios Valiyavilayil OIC (tyt. Igilgili);

abp Thomas Koorilos Chakkalpadickal, metropolita syromalankarskiej archidiecezji Tiruvalla; biskup pomocniczy w Tiruvalli Philipos Stephanos Thottathil (tyt. Sozopoli di Emimonto) – wszyscy z Indii z wizytą *ad limina Apostolorum*.

25 III – Bp Vincent Paulos Kulappuravilai, ordynariusz syromalankarskiej diecezji Marthandom (Indie); bp Joshua Ignathios Kizhakkeveetil, ordynariusz syromalankarskiej diecezji Mavelikara (Indie); bp Yoohanon Chryzostom Kalloor, ordynariusz syromalankarskiej diecezji Pathanamthitta (Indie); bp Thomas Eusebios Naickamparambil (tyt. Lares), egzarcha apostolski dla katolików obrządku syromalankarskiego mieszkających w USA oraz wizytator apostolski dla

ordynariusz syromalabarskiej diecezji Ujjain; bp Thomas Elavanal MCBS, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Kalyan; bp José Chittooparambil CMI, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Rajkot; bp Gregory Karotemprel CMI, były ordynariusz diecezji Rajkot – wszyscy z Indii z wizytą *ad limina Apostolorum*.

8 IV – Bp Joseph Kunnath CMI, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Adilabad (Indie); bp Vijay Anand Nedumpuram CMI, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Chanda (Indie); bp Simon Stock Palathara CMI, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Jagdalpur (Indie); bp Jacob Angadiath, ordynariusz syromalabarskiej diecezji Saint Thomas the Apostle of Chicago (USA); wizytator apostolski dla katolików obrządku syromalabarskiego mieszkających w Kanadzie – wszyscy z wizytą *ad limina Apostolorum*.

Po południu: Kard. William Joseph Levada, prefekt Kongregacji Nauki Wiary.

9 IV – Kard. Marc Ouellet PSS, prefekt Kongregacji ds. Biskupów; kard. Carlo Maria Martini SJ, były metropolita mediolański (Włochy).

11 IV – Kard. Lluís Martínez Sistach, metropolita archidiecezji Barcelona (Hiszpania), z osobami towarzyszącymi.

Kard. Edmund Casimir Szoka, były przewodniczący Papieskiej Komisji ds. Państwa Watykańskiego i Gubernatoratu Państwa Watykańskiego. Abp Salvatore Fisichella (tyt. Voghenza), przewodniczący Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji; abp Gérard Cyprien Lacroix, metropolita archidiecezji Quebec (Kanada). Filip Vučak, ambasador Chorwacji.

14 IV – Wielce błogosławiony Béchara Boutros Raï, maronicki patriarcha Antiochii. Valdis Zatlers, prezydent Łotwy, z małżonką i osobami towarzyszącymi. Francisco Vázquez y Vázquez, ambasador Hiszpanii, z małżonką, z wizytą pożegnalną.

15 IV – *Po południu:* kard. William Joseph Levada, prefekt Kongregacji Nauki Wiary.

Nominacje i decyzje papieskie

14 III – Benedykt XVI mianował ks. Josepha Nguyna Tana Tuoca, dyrektora Ośrodka Formacji Kandydatów do Kapłaństwa w diecezji Phú Cuong (Wietnam), biskupem koadiutorem w tej diecezji.

16 III – Ojciec Święty mianował ks. Thomasa A. Daly'ego z duchowieństwa archidiecezji San Francisco (USA), dotychczas dyrektora ośrodka ds. powołań kapłańskich i prezesa Marin Catholic High School w Kentfield, biskupem pomocniczym (tyt. Tabalta) w diecezji San Jose in California.

18 III – Papież przyjął rezygnację bpa Benjamina Jimenez Hermandez – złożoną zgodnie z kan. 401, § 2 KPK – z urzędu ordynariusza diecezji Culiacán (Meksyk); jego następcą mianował bpa Jonasa Guerrera Coronę (tyt. Assava), dotychczas biskupa pomocniczego w archidiecezji Meksyk (Meksyk). Ojciec Święty mianował w Nigerii: bpa Augustine'a Obiorę Akubeze, dotychczas ordynariusza diecezji Uromi, arcybiskupem metropolity archidiecezji Benin City; ks. Malachy'ego Johna Goltoka, proboszcza i ekonoma w archidiecezji Jos, biskupem ordynariuszem diecezji Bauchi.

21 III – Papież mianował ks. Anthony'ego Fallaha Borwaha z duchowieństwa archidiecezji Monrovia (Liberia), wykładowcę filozofii na Uniwersytecie w Liberii (UL) i administratora katedry Najświętszego Serca Pana Jezusa w Monrovi, biskupem ordynariuszem diecezji Gbarnga.

22 III – Z nominacji papieskiej biskupami pomocniczymi w archidiecezji Detroit (USA) zostali: ks. prał. Donald F. Hanchon z duchowieństwa tejże archidiecezji, wikariusz biskupi i proboszcz parafii Najświętszego Odkupiciela – została mu nadana stolica tyt. Orreomargo; ks. Michael J. Byrnes z duchowieństwa tejże archidiecezji, wicerektor i dziekan ds. formacji w Wyższym Seminarium Najświętszego Serca Pana Jezusa w Detroit – została mu nadana stolica tyt. Eguga.

23 III – Ojciec Święty mianował: abpa Antonia Guida Filipaziego (tyt. Sutri) nuncjuszem apostolskim w

Indonezji; ks. Benedita Arauja z duchowieństwa archidiecezji São Luís do Maranhão (Brazylia), dotychczas proboszcza parafii Matki Bożej z Nazaretu w São Luis, biskupem koadiutorem w diecezji Guajará-Mirim.

24 III – Papież przyjął rezygnację bpa Gioacchina Illiana – złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK – z urzędu ordynariusza diecezji Nocera Inferiore-Sarno (Włochy); nowym biskupem ordynariuszem tej diecezji mianował ks. Giuseppe Giudice z duchowieństwa diecezji Teggiano-Policastro, proboszcza dwóch parafii: św. Anny i św. Antoniego z Padwy, w Sali Consilinie oraz dyrektora biur: katechetycznego i ds. szkół w tej diecezji.

25 III – Ojciec Święty przyjął rezygnację, złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK: abpa Antonia Cilibertiego z urzędu metropolity archidiecezji Catanzaro-Squillace (Włochy) – nowym arcybiskupem metropolity tej archidiecezji mianował bpa Vincenza Bertolone sdi, dotychczas ordynariusza diecezji Cassano all'Jonio; bpa Julia Cesara

Polskie wydanie

«L'Osservatore Romano»

«L'Osservatore Romano» jest pismem wydawanym w Watykanie, które ukazuje się w wersji polskiej jako miesięcznik od 31 lat i zawiera teksty przemówień i dokumentów Ojca Świętego oraz dokumentów Stolicy Apostolskiej.

Nakład pisma nie jest ograniczony i każdy może stać się jego stałym odbiorcą. Zamówienia należy kierować do parafii, kurii biskupich lub pod adresem:

Księży Pallotyni
ul. Wilcza 8
05091 Żąbki k. Warszawy
Prenumeratę zagraniczną można zamawiać w Rzymie pod adresem:
«L'Osservatore Romano»
Amministrazione
via del Pellegrino
00120 Città del Vaticano

Terana Dutariego SJ z urzędu ordynariusza diecezji Ibarra (Ekwador) – nowym ordynariuszem tej diecezji mianował bpa Valtera Daria Maggięgo (tyt. Bossa), dotychczas biskupa pomocniczego w archidiecezji Guayaquil; bpa Francis Xavier Osamu Mizobe SDB z urzędu ordynariusza diecezji Takamatsu (Japonia) – nowym biskupem ordynariuszem tej diecezji mianował ks. Johna Eijira Suwę z duchowieństwa archidiecezji Osaka, moderatorem i proboszczą w obwodzie duszpasterskim w Kochi, Takamatsu.

Benedykt XVI zaaprobował wybór Wielce Błogosławionego Béchary Boutrosa Raï – dokonany zgodnie z kanonami Kościołów Wschodnich przez Synod Kościoła Maronickiego 15 marca br. w Bkerk w Libanie – na maronickiego patriarchę Antiochii; Papież przyjął – zgodnie z kan. 76, § 2 KKKW – prośbę nowego patriarchy o *ecclesiastica communio*. Papież zaaprobował – zgodnie z kan. 153 KKKW – wybór abpa Światosława Szewczuka na arcybiskupa większego kijowsko-haliczkiego (Ukraina), dokonany, zgodnie z kanonami Kościołów Wschodnich, przez Synod Biskupów Ukraińskiego Kościoła Grekokatolickiego 23 marca br. we Lwowie.

Ojciec Święty mianował ks. Paula Suea Hamaguchi, proboszcza kościoła katedralnego w Takamatsu (Japonia), biskupem ordynariuszem diecezji Oita.

31 III – Papież przyjął rezygnację abpa Huberta Copenratha – złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK – z urzędu metropolity archidiecezji Papeete (Tahiti). Ojciec Święty zwołał bpa Jeana-Claude'a Makayę Loembę z obowiązków ordynariusza diecezji Pointe-Noire (Kongo-Brazzaville).

1 IV – Papież mianował ks. Petera Holidaya z duchowieństwa archidiecezji Johannesburg (RPA), proboszcza parafii Our Lady of the Wayside w Maryvale, ordynariuszem diecezji Kroonstad.

2 IV – Ojciec Święty mianował członkiem Kongregacji ds. Biskupów abpa Santosa Abrila y Castelló (tyt. Tamada), wicekamerlinga Świętego Kościoła Rzymskiego. Papież przyjął rezygnację bpa Bellina Ghirarda – złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK – z urzędu ordynariusza diecezji Rodez (Francja); nowym biskupem ordynariuszem tej diecezji

mianował ks. prał. François Fonlupta, dotychczas wikariusza biskupiego w archidiecezji Clermont.

4 IV – Ojciec Święty przyjął rezygnację bpa Michaela Johna Malone'a – złożoną zgodnie z kan. 401, § 2 KPK – z urzędu ordynariusza diecezji Maitland-Newcastle (Australia); nowym biskupem ordynariuszem tej diecezji mianował ks. Williama Wrighta z duchowieństwa archidiecezji Sydney, proboszcza parafii Wszystkich Świętych w Liverpoolu, Sydney.

5 IV – Papież mianował ks. Alfreda Agyentę z duchowieństwa diecezji Navrongo-Bolgatanga (Ghana), wykładowcę w Wyższym Seminarium św. Wiktora w Tamale, biskupem ordynariuszem diecezji Navrongo-Bolgatanga.

6 IV – Ojciec Święty mianował: kard. Marca Ouelleta PSS, prefekta Kongregacji ds. Biskupów, członkiem Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych; bpa Mosesa Costę CSC, dotychczas ordynariusza diecezji Dinajpur (Bangladesz), ordynariuszem diecezji Chittagong;

bpa Antonia Marina (tyt. Basti), biskupa pomocniczego w archidiecezji La Plata (Argentyna), ordynariuszem diecezji Mar del Plata;

o. Rolanda Santosa CM, prowincjała misjonarzy lazarystów na Filipinach, ordynariuszem diecezji Alotau-Sideia (Papua-Nowa Gwinea); ks. prał. Josepha R. Binzera z duchowieństwa archidiecezji Cincinnati (USA), wikariusza generalnego, kanclerza i proboszcza parafii św. Ludwika, biskupem pomocniczym (tyt. Subbar) w archidiecezji Cincinnati.

7 IV – Ojciec Święty przyjął rezygnację abpa Lawrence'a Johna Saldanhy – złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK – z urzędu ordynariusza archidiecezji Lahore (Pakistan).

8 IV – Papież mianował ks. Agapitusa Enuynyoha Nfona z duchowieństwa diecezji Kumbo (Kamerun), rektora Wyższego Seminarium św. Tomasza z Akwimu w Bambui, biskupem pomocniczym (tyt. Unizibira) w diecezji Bamenda.

9 IV – Ojciec Święty przyjął rezygnację bpa Ramira Diaza Sanchez OMI – złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK – z urzędu ordynariusza wikariatu apostolskiego Machiques (Wenezuela).

Papież podniósł wikariat apostolski Machiques (Wenezuela) do rangi diecezji; jej nazwa oraz terytorium nie zostaną zmienione, i będzie ona podlegała archidiecezji metropolitalnej Maracaibo; pierwszym ordynariuszem diecezji Machiques mianował bpa Jesusa Alfonsa Guerrera Contrerasa OFMCap (tyt. Leptimino), dotychczas ordynariusza wikariatu apostolskiego Caroní.

Ojciec Święty mianował: kard. Salvatore De Giorgio, byłego arcybiskupa Palermo (Włochy), swoim wysłannikiem specjalnym na uroczyste zakończenie – które odbędzie się 30 maja br. w Pozzuoli – diecezjalnych obchodów Jubileuszowego Roku św. Pawła, ogłoszonego z okazji 1950. rocznicy przybycia Apostoła do tego miasta i jego w nim nauczania; bpa Györgya Udvardyego (tyt. Marazane), dotychczas biskupa pomocniczego w archidiecezji Ostrzyhom-Budapeszt (Węgry), ordynariuszem diecezji Pecz; bpa Johna Moolachirę, dotychczas ordynariusza diecezji Diphu (Indie),

Audycje Radia Watykańskiego po polsku

16.15 Serwis informacyjny – *fale krótkie:* 5885 kHz (49 m), 9645 kHz (31 m);

– *fala średnia:* (we Włoszech) 1530 kHz (196 m);

– *UKF:* (w Rzymie) 93,3 MHz.

20.00 Program wieczorny – *fale krótkie:* 4005 kHz (75 m), 5885 kHz (49 m), 7250 kHz (41 m);

– *fala średnia:* 1467 kHz (204,5 m), a we Włoszech również 1530 kHz (196 m);

– *UKF:* (w Rzymie) 93,3 MHz.

6.00 Powtórka programu wieczornego z poprzedniego dnia – na tych samych falach, z wyjątkiem średniej

1467 kHz (204,5 m).

W internecie:

www.radiovaticana.org

www.opoka.org.pl

e-mail: sekp@vatiradio.va

arcybiskupem koadiutorem w archidiecezji Guwahati.

11 IV – Papież przyjął rezygnację bpa Stuarta Franca O'Connella SM – złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK – z urzędu ordynariusza diecezji Rarotonga (Wyspy Cooka); nowym biskupem ordynariuszem tej diecezji mianował ks. Paula Donoghue SM, prowincjała marianistów w Oceanii.

12 IV – Ojciec Święty utworzył w Angoli nową prowincję kościelną Malanje: dotychczasową diecezję Malanje podniósł do rangi metropolii, której będą podlegały diecezje Uije i Ndalatando; pierwszym arcybiskupem metropolity archidiecezji Malanje mianował bpa Luisa Marię Pereza de Onraite Aguirre, dotychczas ordynariusza diecezji Malanje.

Również w Angoli utworzył nową prowincję kościelną Saurimo: dotychczasową diecezję Saurimo podniósł do rangi metropolii, której będą podlegały diecezje Lwena i Dundo; pierwszym arcybiskupem metropolity archidiecezji Saurimo mianował bpa José Manuela Imbambe, dotychczas ordynariusza diecezji Dundo i administratora apostolskiego diecezji Saurimo. Papież przyjął rezygnację bpa Carlosa Arthura Seville SJ – złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK – z urzędu ordynariusza diecezji Yakima (USA); nowym ordynariuszem tej diecezji mianował bpa Josepha Jude Tysona (tyt. Migirpa), dotychczas biskupa pomocniczego w archidiecezji Seattle.

Ojciec Święty mianował o. Inacia Saure IMC, mistrza nowicjatu w Międzynarodowym Nowicjacie Maryi Pocieszycielki w Maputo (Mozambik), ordynariuszem diecezji Tete.

13 IV – Papież utworzył w Brazylii trzy prowincje kościelne: dotychczasową diecezję Pelotas podniósł do rangi metropolii, której będą podlegały diecezje Bagé i Rio Grande, dotychczas podlegające archidiecezji Porto Alegre – pierwszym arcybiskupem metropolity Pelotas mianował bpa Jacinta Bergmanna, dotychczas ordynariusza diecezji Pelotas; dotychczasową diecezję Santa Maria podniósł do rangi metropolii, której będą podlegały diecezje Uruguaiana, Cruz Alta, Santo Ângelo, Santa Cruz do Sul i Cachoeira do Sul,

*Bp Krzysztof Nitkiewicz, konsultor
Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych*

dotychczas podlegające archidiecezji Porto Alegre – pierwszym arcybiskupem metropolity Santa Maria mianował bpa Helia Adlara Ruberta, dotychczas ordynariusza diecezji Santa Maria; dotychczasową diecezję Passo Fundo podniósł do rangi metropolii, której będą podlegały diecezje Vacaria, Frederico Westphalen i Erechim, dotychczas podlegające archidiecezji Porto Alegre – pierwszym arcybiskupem metropolity Passo Fundo mianował bpa Pedra Ercilia Simona, dotychczas ordynariusza diecezji Passo Fundo. Archidiecezji metropolitalnej Porto Alegre będą nadal podlegały następujące diecezje: Caxias do Sul, Novo Hamburgo, Osório i Montenegro.

14 IV – Z nominacji Ojca Świętego konsultorami Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych zostali: bp Krzysztof Nitkiewicz, ordynariusz diecezji sandomierskiej (Polska); bp Bernard Anthony Hebda, ordynariusz diecezji Gaylord (USA); ks. prał. Giacomo Incitti, profesor nadzwyczajny prawa kanonicznego na Papieskim Uniwersytecie *Urbanianum* w Rzymie; ks. prał. Joaquín Llobell, profesor zwyczajny prawa kanonicznego na Papieskim Uniwersytecie Świętego Krzyża i sędzia Trybunału Apelacyjnego Państwa Watykańskiego;

ks. prał. Mauro Rivella, podsekretarz Konferencji Episkopatu Włoch; Jorge Miras Pouso, dziekan wydziału prawa kanonicznego uniwersytetu w Nawarze (Hiszpania); Marcel Ndjondjo Ndjula K'Asha, dziekan wydziału prawa i nauk politycznych Katolickiego Uniwersytetu Konga; Jean-Pierre Schoupe, promotor sprawiedliwości i obrońca węzła w Trybunale Międzydiecezjalnym i Instancji w diecezjach belgijskich, w których wierni posługują się językiem francuskim; ks. Markus Graulich SDB, zastępca promotora sprawiedliwości Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej; o. Manuel Jesus Arroba Conde CMF, przewodniczący Instytutu *Utriusque Iuris* Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie; o. Damián Guillermo Astigueta SJ, profesor zwyczajny na wydziale prawa kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu *Gregorianum* w Rzymie; o. Priamo Etzi OFM, dziekan wydziału prawa kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu *Antonianum* w Rzymie; o. Philippe Toxé OP, profesor zwyczajny na wydziale prawa kanonicznego Instytutu Katolickiego w Paryżu (Francja); prof. Carlo Cardia, profesor zwyczajny prawa kościelnego i wykładowca filozofii prawa na wydziale prawa Uniwersytetu *Roma Tre* w Rzymie; prof. Ludger Müller, dziekan Instytutu Prawa Kanonicznego Wydziału Teologii Katolickiej uniwersytetu wiedeńskiego (Austria); prof. Helmuth Pree, profesor zwyczajny prawa kanonicznego Uniwersytetu w Monachium (Niemcy); prof. Carlos René Salinas Araneda, profesor zwyczajny prawa kanonicznego i prawoznawstwa na wydziale prawa Papieskiego Uniwersytetu Katolickiego *Universidad* w Valparaíso (Chile); prof. Geraldina Boni, profesor zwyczajny na wydziale prawa uniwersytetu w Bolonii (Włochy); prof. María José Roca Fernández, profesor zwyczajny na wydziale prawa Uniwersytetu Complutense w Madrycie (Hiszpania).

15 IV – Papież przyjął rezygnację abpa Donalda Jamesa Reece'a złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK – z urzędu metropolity archidiecezji Kingston in Jamaica (Jamajka); nowym arcybiskupem metropolity tej archidiecezji mianował bpa Charlesa Henry'ego Dufoura, dotychczas ordynariusza diecezji Montego Bay.